

פ ר ו ט ו ק ו ל
 ישיבה מה/של"ז של הממשלה
 ג' בתמוז תשל"ז - 19.6.77
 (בשעה 09:30)

נכחו חברים:

י. רבין - יו"ר, א. אוזן, י. אלון, ח. בר-לב, מ. ברעם, י.
 גלילי, ג. האוזנר, ש. הלל, א. ידלין, ג. יעקבי, ש. פרס,
 ח. יצדוק, מ. קול, י. רבינוביץ, ש. רוזן, ו. שם-טוב.

- ג. אבנר - מזכיר הממשלה
- מ. ניר - המשנה למזכיר הממשלה
- ש. אבני - משרד חסכון (בסעיף 728)
- ש. אבינרי - המנהל הכללי, משרד החוץ (בסעיף 732)
- י. אדמוני - ההסתדרות הציונית (בסעיף 728)
- מ. ברגר - משרד האוצר (בסעיפים 731 ו-734)
- א. ברק - היועץ המשפטי לממשלה
- א. גורני - משרד הבטחון (בסעיף 734)
- ר. דוד - משרד המסחר והתעשייה (בסעיף 729)
- מ. דיין - לשכת שר האוצר (בסעיף 731)
- ר. וייץ - ההסתדרות הציונית (בסעיף 728)
- א. מורחי - לשכת ראש-הממשלה
- א. מקובר - לשכת חשר י. גלילי (בסעיף 728)
- ע. ערן - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
- תא"ל א. פורן - מזכיר צבאי לראש הממשלה
- ד. קורן - לשכת שר החוץ (בסעיף 732)
- מ. שדמן - המנהל הכללי, המשרד לקליטת העליה
 (בסעיף - 730)
- סא"ל א. תהלה - לשכת שר הבטחון

סדר היום:

- 728. פעולות הממשלה בתחום ההתיישבות ופעולות הוועדה להתיישבות
 המשותפת עם ההסתדרות הציונית
- 729. מצב ערי הפיתוח, פעולת הממשלה לפיתוחן וחיזוקן ופעולת
 ועדת חברים לענייני ערי פיתוח
- 730. המצב בעליה וקליטה ופעולות המשרד לקליטת העליה.
- 731. יום-עבודה מקוצר בחברות הממשלתיות כיום הבחירות להסתדרות
 הכללית
- 732. עניינים מדיניים
- 733. [REDACTED]
- 734. רכישת מניות "קלמזין בע"מ" על ידי חברת שק"מ בע"מ -
 הסתייגות שר התיירות מהחלטת ועדת חברים לענייני כלכלה.
- 735. ועדת חברים להכנת הצעות בדבר ארגון מחדש של מיבנה משרדי
 הממשלה, ייעול וחיסכון.
- 736. עניינים בטחוניים.
- 737. הרמת כוס לציון סיום כהונתה של הממשלה

רשמו:

זהבית תם
 לאה דרוקר
 אורה ברק
 מלכה הלנברג

ראש הממשלה י. רבין :

אני מבקש להודיע, שבתום הישיבה נרים כוסית בחדר

השני.

728. פעולות הממשלה בתחום ההתיישבות ופעולות הוועדה להתיישבות המשותפת עם ההסתדרות הציונית

את סעיף האינפורמציה נדחה לסוף ונתחיל בסקירות. הסקירה הראשונה היא סקירה על הפעילות ההתיישבותית, ויפתח יו"ר ועדת חשרים לענייני התיישבות, חשר גלילי.

חשר י. גלילי :

בטרם אעבור לגופה של הסקירה, אני רוצה להודות לראש הממשלה, על שאיפשר את מסירת הסקירה הזאת. באשר התיישבות וקליטת עליה ראויות להיות בבחינת "אחרון-אחרון יקר" בפעולתה של הממשלה היוצאת.

אני רוצה להדגיש בפתח דברי, כי בפעילות ההתיישבותית של ממשלת ישראל נוטלים חלק גורמים וזרועות שונים: ראש לכל, שד החקלאות ומשרד החקלאות, המחלקה להתיישבות של ההסתדרות הציונית, ראש המחלקה ומנכ"ל, משרד השיכון, שד השיכון ובמיוחד ראש המינהל לבניה כפרית, מערכת הבטחון, מינהל מקרקעי ישראל - וכולם יבואו על הברכה.

בתקופת כהונתה של הממשלה הנוכחית הוקמו 52 ישובים בשני עברי הקו הירוק. מעבר לקו הירוק הוקמו 33 ישובים: ברמת הגולן - 4 ישובים כפריים ומרכזים אזוריים, ישוב עירוני אחד, 4 מאחזי נח"ל. בבקעת הירדן - 3 ישובים כפריים ומרכזים אזוריים, 5 האחזיות נח"ל ומרכז עירוני. בגוש עציון - 2 ישובים כפריים, האחזות נח"ל אחת. בחבל רפיח - 7 ישובים כפריים, 2 האחזיות נח"ל. כמו כן הוקמו 3 ישובים עירוניים באזורים אחרים; יחד - 33 ישובים.

בתחום הקו הירוק הוקמו, בתקופה זו, 19 ישובים. בגליל - 6 ישובים כפריים ומרכזים אזוריים, 3 האחזיות נח"ל. בערבה - 4 ישובים כפריים. לאורך הקו הירוק - 4 ישובים כפריים, 1 האחזות נח"ל. ברמת הנגב - 1 ישוב כפרי; יחד 19 ישובים.

בנוסף לכך, ב-18.1.77 אישרה ועדת השדים להתישבות תכנית להקמת 32 ישובים נוספים וניתנו הוראות להתחיל בתכנונם, ואילו ב-19.4.77 החליטה ועדת השדים להתישבות על הקמה בפועל של 25 ישובים, מתוך הרשימה של ה-32 שהזכרתי לעיל, מתקציב 1977/78 והישובים נמצאים בתהליך של הקמה.

צריך לזכור, שהמספר הזה של 52 ישובים, אשר הוקמו בימי כהונתה של הממשלה הנוכחית, הוא מתוך כלל הישובים, 112 במספר, אשר הוקמו מאז מלחמת ששת הימים. אף אחד מהישובים הללו לא קם, אלא לאחר שועדת השדים להתישבות, במליאתה, אישרה את הקמתו.

רבותי, נקל להחליט על הקמת ישוב - קשה יותר לקיים ולפתח אותו. בימינו, הודות לאמצעי הטכנולוגיה, הישובים נבנים בקצב מהיר, כמעט ב"קפיצת הדרך". הוא הדין בסלילת כבישים, התקנת חשמל, התקנת תקשורת. לא

כן, מבחינת טיפוח החברה-הקהילה ביישוב, שאינו תלוי בטכנולוגיה, אלא ענין לתהליך של התרגמות, תהליך איטי, מלווה בחבלי השתרשות, בעימותים עם חולשות ופיתויים קורצים והרגלים משורשים. הולדת ישוב כמות, מבחינה מסוימת, כהולדת אדם, הישוב טעון יד אוהבת ומטפחת.

לפיכך, מוקדם לברך על המוגמר. תהליך התגבשותם של הישובים עודנו לפנינו - ואל לנו בחופזה. לכל ישוב ערך עצמי ולכולם יחד ערך לאומי-בטחוני. ערך של עומק הן מבחינת המרחב, המפה והשורש.

כל הישובים שלנו, מעבר לקו הירוק, הוקמו מכוחה של מדיניות החתירה לשלום, בגבולות בני הגנה, במשא ומתן ללא תנאים מוקדמים, תוך נכונות לפשרה טריטוריאלית. הם מוקמים בשטחים, שמבחינה משפטית אינם חלק מוכר של מדינת ישראל והחוק הישראלי לא הוחל עליהם. הם קמו בתהליך ההשתרשות הציונית בארץ, בתהליך המאבק על גבולות הבטחון והשלום ובשאיפה שכלם יכללו בתחומי גבולות העתיד המוכרים. זוהי שאיפה. זהו יעד להאבק עליו, אשר עיקרו עודנו לפנינו. אף ישוב לא הוקם על מנת לנטוש אותו. כולם קמו בהתאם להחלטות מוסמכות. לא התחייבנו שנשיג את כל מבוקשנו, אלא נאבק על היעדים האלה. הישובים יהיו גורם רציני מאוד במאבק על גבולות בני הגנה. החברים ביישובים בהחלט מודעים לסכנות מצד גורמי חוץ ומוכנים למבחני מאבק זה. לא הכרזות עשויות להפיג את הדאגה שלהם, אלא בטחון פנימי, שמדינת ישראל אכן תאבק לגבולות בני הגנה ולא תשוב לקוי יוני 1967. היא תאבק על זהות איזורי ההתיישבות עם גבולות קבע בכל הכוח המדיני אשר ברשותה.

אני רוצה לקבוע, שהישובים כולם קמו מתוך שיקול דעתה הריבוני של הממשלה. על אף המדיניות המוצהרת של חתירה למשא ומתן על שלום, תוך נכונות לפשרה טריטוריאלית, לא היה עד כה שום משא ומתן רשמי בנושא הגבולות, בשום גיזרה שהיא, ומצד ממשלת ישראל לא הוצגה שום מפה במעמד דיפלומטי כלשהו ולא היה שום דין ודברים על פינוי ישובים, במסגרת של שלום או בהקשר להסדרי ביניים ולא ניתנו בנושא זה התחייבויות ספציפיות כלשהן, פרט לעצם ההסכמה למשא ומתן בלא תנאים מוקדמים, תוך נכונות לפשרה טריטוריאלית.

לא פעם עמדו שליחי הממשלה בויכוחים עם מדינאים ואנשי מימשל שונים, בדבר הזכות או החבונה לקים ישובים בשטחים ובנושא הזיקה שבין ישובים לבין בטחון וסיכויי השלום. לא פעם הושמעו באוזנינו הערות שאינן לרוחנו, שנוגדות את מדיניותנו, ואין לאמר, שהמימשל בארה"ב תומך במדיניות שלנו בנושא ההתיישבות. אפשר להבחין ברגישות מיוחדת כלפי ההתיישבות באיזורים רגישים צפופי אוכלוסיה מקומית, אזורים החורגים מהפרמטרים המקובלים על ממשלת ישראל, כבמקרה קרום.

אפשר לומר, כי בדרך כלל השכלנו לעשות את מעשינו בתחום ההתיישבות בזהירות ובשיקול דעת, מבחינת השיטה, האיזורים והעיתויים, בלא להתגרות בתושבים המקומיים או לעורר צעדים של התנגדות.

לא הקדמנו הצהרות למעשים, לא אמרנו דברי רהב כתחליף לעובדות - עד כמה שהדבר היה תלוי בנו.

לאחר שנות פעילות התיישבותית, כאשר מסיירים באיזורי ההתיישבות ביום, וביחוד בלילה, וראים את שלל האורות המנצנצים, אפשר ללמוד מה עשינו, מה הספקנו ואפשר גם להבחין לא רק מה עשינו, אלא היכן נמנענו מהקמת ישובים, הגם שלא הגדרנו מראש היכן אין מתישבים, אלא נהגנו על דרך החיוב.

גם עכשיו, בסיכום, אינני בא להגדיר את האיזורים בהם לא התשיבנו, אשר סימן ההיכר העיקרי שלהם, בעיני, הוא אישורים של אוכלוסיה ערבית, רבה וצפופה, שאין אנו רוצים להטיל עליה בכפיה את שליטתנו וכן איזורים שאינם אמורים להכלל במדינת-ישראל. אני רוצה להזכיר, לדוגמא: היתה לנו היאחזות בנח"ל ים - ימת ברדאויל. זו היתה האחזות נח"ל ארעית ופונחה לפי החלטה מוסמכת. כמו כן, היתה לנו קבוצת דייגים בא-טור. האנשים היו מודעים לארעיות של האחזות הללו. דאגנו לכך שהם יהיו מודעים לכך מבעוד מועד, כדי שלא לטפח אשליה שהפרידה

ממנה תהיה אחר כך מעברית.

בזירה המדינית מתגלה קוצר החשגה לגבי הזכות והכורח שלנו להשיג גבולות בטחון וחוסר האבחנה בדבר הזיקה שבין ההתישבות לגבולות בטחון. חוסר התיחום והמגבלות שנהגנו בהם בנושא ההתישבות, הם תנאי חיוני להצלחת המאבק על גבולות שלום וקבע המוגנים ע"י מתישבים וצה"ל גם יחד.

בדרך כלל יש יסוד להנחה, כי נושא כוח האדם להתישבות חדשה לא שימש עיכוב ולא דחה הקמת ישובים חדשים. משנבדק הפוטנציאל של תנועות ההתישבות ושל מועמדים שמחוץ לתנועות ההתישבות. אני משוכנע, שכך יהיה גם בעתיד. יעמדו לרשות ההתישבות הכפרים - וכן לרשות ההתישבות העירונית - הגרעינים הדרושים.

עם זאת, אנו לא בני חורין מלהדגיש:

(א) יש ישובים שלא הגיעו אל הסף המינימלי של 40-50 משפחות והם מתיסרים במצוקה של חברה קטנה, דלת אפשרויות. תופעה זו בולטת בכמה ישובים בבקעת הירדן והיא חלה על כל צורות ההתישבות.

(ב) החשתיכות לתנועה התישבותית אינה צריכה לשמש מפגע בתהליך איושם של ישובים חדשים, הסובלים ממחסור בכוח אדם, ככל שהתנועה אינה יכולה להעמיד מתישבים.

(ג) בדקתי ונוכחתי לדעת, כי העתודה ההתישבותית בחו"ל היא דלה להחריד ופרט לפעילות של תנועות הנוער החלוציות, נדרשת פעילות ציונית שיטתית לעודד עולים בפוטנציה להצטרף לישובים קיימים, להעמיד גרעינים חדשים או גם להשקיע בישובים עירוניים חדשים.

ד) ישנם מקרים, שהיעדר יחידות דיור משמש עיכוב להצטרפות מתישבים ליישובים. הבעיה היא תקציבית, שכן הסכומים שהוקצבו לבניה ביישובים החדשים מהווים משקל יחסי ניכר מאוד בתקציב השיכון הכללי. בעית גידולם של היישובים העירוניים, תלוי בעיקר בנושא השיכון ובנושא של הכנת תעסוקה מתאימה למתישבים החדשים, לפני שהם עוקרים ממקומותיהם.

הטיפול החברתי בגרעינים, לפני עלייתם להתישבות הכפרית ועם עלייתם לשטח, נעשה ע"י המחלקה להתישבות וע"י התנועות להתישבות ובאשר ליישובים עירוניים - ע"י משרד השיכון. ניתן לקבוע בודאות, כי לכודו המוקדם של הגרעין במסגרת תנועתו וכן הטיפול התנועתי בגרעין וכישוב, לאחר שהישוב עולה על הקרקע, מהווה תנאי חיוני ביותר להצלחת הגרעין והישוב. חיוני למצוא שיטות ודפוסים נאותים לטיפול חברתי במתישבים ביישובים העירוניים. חיוני להגביר את החינוך להתישבות בבתי הספר. חיוני להגביר את הפעילות השיטתית למען יישובי עולים.

מבחינת מימד העומק, יש להבחין בין שני טיפוסים כוח אדם ההולכים להתישבות: הסוג האחד הם צעירים ומשפחות מהערים, לרבות חניכי תנועות הנוער ויוצאי יישובים קיימים, בני מושבים וקיבוצים, המקיימים מצוות ישוב הארץ ע"י הקמת ישוב חדש, תוך כדי תמורה מהפכנית באורח חייהם ובמקצועותיהם, כתוצאה מהעליה להתישבות. הסוג השני הם צעירים ומשפחות מהערים, הרוצים להשתתף ביישוב הארץ ביישובים עירוניים חדשים ולהעתיק לשם את מקומות מגוריהם, תוך כדי המשכת עבודתם במקום התעסוקה הקיים בעיר, תוך ידיעה כי לא צפויה תעסוקה בערים החדשות, לפחות בתקופה הראשונה. רשומים אצלנו למעלה מעשרה גרעינים מהסוג הזה - אנשים שרוצים להשתתף בבנין ישוב עירוני מטיפוס של מסחה ומעלה אדומים, כן יישובים עירוניים אחרים, תוך כדי המשכת עבודתם במקום תעסוקתם הקיים, אך הם מוכנים לעקור מרמת גן, תל-אביב וירושלים ולהשתתף בדרך זו ביישובה של הארץ.

אני מעביר לרשות הממשלה הנכנסת את רשימת הגרעינים הללו, לשיקולה ולשיפוטה.

בעיה מורכבת ביותר היא בעית הקרקע. בנושא הבטחת משבצות הקרקע ליושבים הוקפד, ככל האפשר, שהקרקע תהיה רכוש המדינה, בלתי מעובדת או אדמת נפקדים. הועדפה רכישת קרקע או חילופי קרקע. במקרים לא מעטים, לא הוקמו יושבים שתוכננו להקמה, מחמת שתי מגבלות אלו. עם זאת, במקרים מוגדרים אחדים לא היתה ברירה אלא להחליט על תפיסה או הפקעה של קרקעות במדה מינימלית ותוך תשלום פיצויים, ככל שלא נמצאה דרך של רכישה או חילופין של קרקע.

לא פעם הוקמו האחזויות נח"ל בהנחה כי מציאותן יכולה לסייע בריכוז הקרקע הדרושה להתיישבות.

מחמת הקושי להשיג נתונים מדויקים מבעוד מועד, קרה שבשלב מאוחר יותר נתבררו עיכובים שלא היו ידועים מראש, כמו: הופעת בעלים שלא היו ידועים וכן רישומים בספרי האחזות. לכן, מספר יושבים והאחזויות שטרם הושלמה מכסת הקרקע הדרושה להם, עדיין קיימים. השלמת המשבצת כרוכה בהחלטה על הפקעה, שהיא תהליך שיש לנהוג בו קפדנות וזהירות וכן הקפדה על תהליכי הביצוע. הפירוטים יועברו למי שמוסמך לכך בממשלה החדשה.

בנושא הקרקע טיפלו במשותף מינהל מקרקעי ישראל, תאום הפעולה בשטחים וחטיבת ההתיישבות תוך ליווי קפדני בדרג של שרים.

על מנת להבליט את חומרת הנושא, אני רוצה להצביע על איזור אחד, שאנו כולנו מיחסים לו חשיבות ראשונה במעלה ולהביא לידיעת הממשלה את חומרת המצב באותו איזור. כוונתי לאיזור כוכב השחר. זה האיזור המשתרע על מורדות ההר, פונה אל הצד המזרחי, בסמוך לכביש הקרוי "כביש אלון", או כביש "ארץ המרדפים". באיזור זה הקמנו מספר האחזויות נח"ל. יש לנו תכנית להאחזות רצינית באיזור זה. חטיבת ההתיישבות הביאה לפני ועדת השרים והממשלה תכנון התיישבותי

לאיזור זה, הכולל הקמת 3-4 ישובים כפריים ומרכז שירותים גושי לא מאוכלס, שיהיה צמוד לאחר מישובי הגוש.

מאחר והיה ידוע כי יש באזור זה מגבלות קרקעיות, הוצע שהישובים יעלו על אדמות טרשים, כ-500 דונם לכל ישוב, ועיקר קיומם יהיה על תעשייה. כמו כן, ניתן יהיה לשלב בתעסוקת הישוב קייט, כי האיזור גבוה ומתאים לכך, יש לו שליטה יפה על הסביבה ונוף מרהיב.

באשר לשילוב חקלאות בתעסוקת הישובים, הובהר שהדבר מותנה בריכוז שטחים שדם, אמנם, שטחי נפקדים, כ-3,000 דונם - אך נמצאים בעיבוד של רבים מאנשי הכפרים, על מנת להעמיד לרשות כל אחד מהישובים החדשים משכצת של 800 דונם קרקע חקלאית. כמוכן, שהדבר כרוך בקשיים רבים וחל בו, מטבע הדברים, עיכוב.

עד כה, החליטה ועדת השרים על הקמת 3 האחזויות נח"ל באיזור זה, במטרה לסייע בתהליך ריכוז הקרקע. בשלב זה עומדים לרשותנו, על פי צו סגירה צבאי: במבוא שילה - 400 דונם טרשים; בכוכב השחר - 1,200 דונם, מהם 500 דונם לעיבוד חקלאי; ברימונים - 400 דונם טרשים.

תוך כדי הפעילות בשטח נתברר, כי המגבלות הקרקעיות כבדות יותר משהיה צפוי, שכן, על אף שהאיזור כולו ריק מאוכלוסיה, השטחים רובם ככולם, בבעלות פרטית של בעלים רבים וכל הקטעים מהתאימים לעיבוד - אכן מעובדים.

מציאות זו מחייבת בחינה מחודשת של התוכניות שהוגשו עד כה ואין זה מהנמנע, שיהיה עלינו לוותר על הכוונה, שלכל ישוב יהיה בסיס חקלאי ונצטרך להסתפק בישובים קהילתיים, אשר מתקיימים על מלאכה, תעשייה וקייט וכן בחלקם על עבודה במרחב ירושלים, כשהמרחק הוא קצר.

אני מביא דבר זה כדוגמא לכיסוס התיזה, שנקל להחליט על הקמת ישוב, מאשר לקיים אותו, אם אנו רוצים להשאיר בגדר המגבלות החברתיות והמדיניות שאנו פועלים בתחומיהן.

הפעילות שלנו נעשתה בקשר הדוק עם התנועות ההתיישבותיות, ובעיקר עם הועדה הבין-תנועתית להתיישבות, בראשות חיים גבתי, אשר מלא תפקיד זה במקומו של אברהם הרצפלד ז"ל משנפטר.

על דעת ועדת השרים לעניני התיישבות ועל דעת ההסתדרות הציונית מקובל, כי יעוד גרעינים ליישובים כפריים חדשים הוא בסמכותה של ועדת גבתי. ואכן, הכלל הזה נשמר מאחר שבועד זו משתתפים נציגים של כל תנועות ההתיישבות, ללא יוצא מן הכלל.

בדיוני הועדה מתבררות התביעות של התנועות למשכצות קרקע ליישובים חדשים וכן בעיות התור בין הגרעינים.

מנכ"ל המחלקה להתיישבות מציג את התכניות להתיישבות חדשה. הוא וראש המינהל לבניה כפרית משתתפים בישיבות הועדה.

על סיכומי ועדת גבתי - פרט למקרה אחד - לא היה ערעור. במקרה אחד שהיה ערעור, הדבר נדון והוכרע בוועדת השרים.

ההחלטות על יעוד הגרעינים להתיישבות מתקבלות לאחר שנבחנת כשירותו של הגרעין ע"י נציג המחלקה להתיישבות ונציגי התנועה אליה מסונף הגרעין.

אינני רוצה להלאות את הממשלה באיזכור הקריטריונים לגבי גרעינים שאושרו ע"י ועדת השרים להתיישבות. כמו כן, אינני רוצה להלאות, בישיבה האחרונה, את הממשלה באיזכור העקרונות על פיהם נבנים כפרים

תעשייתיים אשר הוחלט עליהם בועדת השרים להתישבות, מתוך ידיעה שאנו רוצים התפרסות התישבותית, לא רק אכלוס, ולא כל אתרי ההתישבות שאנו רוצים להאחז בהם אכן מספקים קרקע מתאימה ומים הנחוצים להתישבות חקלאית. מכאן, הוצעו לנו, ע"י מוסדות מחקר, כפי שהזכרנו מפי ראש המחלקה להתישבות, הצעות בדבר הטיפול של הכפר התעשייתי. הקריטריונים אושרו ע"י ועדת השרים להתישבות.

גם בענין זה איני יכול לומר, שניתן לברך על המוגמר. זה נושא שעוד יהיה עלנו להתלבט בו, כי זה נושא פרמננטי, בשל מגבלות הקרקע והמים.

אני רוצה להסתפק בפתיחה זו ואבקש מראש הממשלה לאפשר, לפי סדר זה, לפרופ' רענן וייץ לומר את אשר עמו לגבי החידושים, חידושי הלכה וחידושי מעשה, בתחום ההתישבותי בתקופת השנים האחרונות.

ראש הממשלה י. רבין:

זה לא יהיה דיון.

השר י. גלילי:

אח"כ אבקש לאפשר לשלמה אבני להציג את המידע על הישובים העירוניים ולאחרונה, לאפשר לאדמוני לתת השלמות מפורטות לגבי הישובים שהוקמו ובתהליך הקמה.

מר ר. וייץ:

מאז מלחמת ששת הימים, הוקמו למעלה מ-100 ישובים כפריים, מחציתם בשלוש השנים האחרונות. בשנים אלה חלו תמורות מפליגות במפעל ההתיישבותי, תמורות מהותיות ותמורות ארגוניות. כל התמורות האלה הן בתחילתן והן רק מרמזות על אפשרויות גדולות הגנוזות בעתיד להרחבת התשתית הכפרית של מדינתנו.

התמורות המהותיות הן: ראשית, הכללת חקלאות מבוקרת מסוג חדש כבסיס להתיישבות; שנית, שילוב התעשייה בצורות חדשות בתשתית ההתיישבותית; שלישית, העמקה מיוחדת של השיטה האזורית.

אסקור את הדברים בתכלית הקיצור. החקלאות המבוקרת באה לעולם בשנים האחרונות הודות להתקדמות מפתיעה של הידע החקלאי, כתוצאה של המחקר החקלאי, ההדרכה החקלאית ובעיקר התקדמות הידע של החלקאים עצמם. החקלאות המבוקרת, המשתמשת בכל השינויים וההידושים הביולוגיים והאגרו-טכניים, מאפשרת להקים ישובים שצורך יצורם, או כל יצורם מופנה ליצוא. זהו יצוא שלא בעונתו, רק בחורף ומכוון לענות לביקוש גובר והולך באירופה. רק על מנת לרמוז על איזה סודי גודל אנו מדברים, אביא כמה מספרים. הביקוש באירופה בחודשי החורף, חודשים שהחקלאות האירופית אינה יכולה למלא את הביקוש, מגיע היום ל-8 מליון טון רק בירקות מיוחדים.

השר י. שם-טוב:

לכמה זמן?

מר ר. וייץ:

במשך שנה, במשך חורף אחד. אם ברצוננו לפחות לספק 10%, זה היעד שאנו חייבים לשאוף אליו. אנו חייבים לתכנן, בתחום הנראה לעין - 10 שנים - יצוא של 800,000 טון ירקות. זה יצוא שיבוא מבערך 40,000 דונם

של חקלאות מבוקרת אולטרא-אינטנסיבית, שדם בסיס ל-15,000-13,000 יחידות חקלאות חדשות. מי שמתרגם ללשון ההתיישבותית רואה, שאנו על סף מפעל התיישבותי עצום ממדים.

החקלאות הזאת יש לה כמה תכונות חדשות, שהן קובעות את טיפוס המשק וטיפוס ההתיישבות, אשר על פיתחה אנו נמצאים. קודם כל, היא חקלאות ברקע וברמת ידע מאורגנת במינה. כל חלקאי חייב להיות איש הבקיא בכל סודות הביולוגיה והאגרו-טכניקה. הוא חייב להיות חלק ממערך איזורי, המכוון להתגבר על המכשולים של הכנת היצוא, וביחוד אספקת המוצרים לפי הצורך השונה בארצות שונות של אירופה, לפי לוח זמנים מדויק ומחושב מראש. חקלאות זו שוב אינה תלויה, כפי שהיתה החקלאות הקלסית הידועה לנו, בקרקע ומים. היא מסתפקת בשטחים קטנים של קרקע - 3, 4, 10 דונם לכל היותר ובכמויות קטנות של מים. מאחר שערך היצור ליחידת קרקע הוא גבוה ביותר, אנו מדברים על יצור בסכום של 30,000 דולר לשנה לכל יחידת משק - שליש מזה תמורת עבודה ויוזמה. אנו מדברים על רמה גבוהה ביותר, כי הרי שוב מחיר המים אינו גורם מגביל, כפי שהיה עד כה בחקלאות המקובלת. חקלאות זו יכולה ליצור את תוצרתה בחדשי החורף, ללא חימום, וכזה יתרונה המכריע בהשוואה לחקלאות המבוקרת-המחוממת, אשר מתפתחת עכשיו בצעדים ענקיים באירופה - גם המערבית וגם המזרחית.

לנו יש שני יתרונות שחמיד יעמדו לנו: יתרון הידע, שהוא מתקדם, מתפתח ומשתנה בקצב מפתיע של 5% לשנה ואין לו אח ודוגמא בעולם ואפשרות ליצור בחורף.

שר הבטחון ש. פרס:

מה זה אומר 5%?

מר ר. וייץ:

יעילות בכח אדם ותפוקה.

שר העבודה ושר הסעד מ. ברעם:

יש לנו דגם כזה בארץ?

מר ר. וייץ:

בודאי. אני לא מדבר על נסיונות, אני מדבר על

התישבות.

שנית, יש לנו יתרון של אי שמוש באנרגיה, שבלי ספק מחירה גדל והולך ועל כן, ההתישבות הזאת מיוחדת באיזורים שבהם האקלים מתאים: בערבה, בבקעת הירדן ובחבל אשכול - פיתחת רפיח - הידוע כשטח המפעל הדרומי.

(עד כאן רשמה ז.ח. מכאן ל.ד.)

אין ספק שהשימוש המתאים ביעד שנצטבר והנסיונות הלכה למעשה שהתנסו בהם ב-3 השנים האחרונות תרמו לענין. ואני חייב לציין זאת לזכות הממשלה הזו ולאלה שנתנו לכך יד, ובעיקר שר החקלאות. אין ספק, כי הוא הוכיח שפה נפתח פתח חשוב לתנופה התיישבותית וכלכלית מיוחדת במינה.

התמורה השניה - קהילה תעשיתית בבסיס להתיישבות. אנו מדברים על כפרים תעשייתיים שאירגונם הפנימי הוא מהקיבוץ ועד המושב, אבל סימנם הוא קהילות כפריות, עצמאיות, המנוצלות על ידי עצמן ומבוססות על עבודה עצמית. לא כל התעשיות יכולות להיות תשתית לפיתוח ישובים כאלו, אלא רק תעשיות מיוחדות או מובילות. ואינני רוצה להכנס כאן לבעיות שבהן אנו נתקלים, של התמחות, של שוני בהשכלה, של ממדי השכר, של הרוכד החברתי ושל בעיות הסתגלות לצרכים של תעשייה מיוחדת שמונחת בבסיס ההתיישבות. אין ספק שעם הנסיון, הליווי והסתגלות התושבים לראות בתעשייה את הענף העיקרי (אני אומר עיקרי ולא יחיד), כי אנו משתדלים לתת גם כמה ענפי חקלאות) יפתח פתח חדש, רב תנופה, להתיישבות באזורים שער כה אי אפשר היה להתרחב בהם בתחום הכפרי, משדבר גם מבוסס על צורות חדשות של ארגון חברתי, כלכלי, תרבותי. משום כך, גם קיימת התעניינות רבה בצורות התיישבות אלו באירופה ובארצות הברית.

הגורם השלישי שחלה בו תמורה מרחיקת-לכת הוא בשיתוף הפעולה האזורי ברמת חדרות החינוכיים, התרבותיים והאזרחיים. זהו דבר שהוא חלק מדרישת המפעלים החקלאיים ויכולת השיווק הקיבוצי, כי היא שהביאה לשינוי רב בכל צורות שיתוף הפעולה האזורי, בתכנון שלו ובביטויים הפיזיים שלו. וכל מי שמבקר במרכזים האזוריים ורואה את התכניות לעתיד נוכח לדעת כי נוצר מימד חדש, שקיבל ממדים חשובים ב-3 השנים האחרונות. כאשר הידע המקצועי המצטבר אצל אלה העוסקים במלאכה, על האספקטים החבריים, הכלכליים והפיזיים שלו, באשר למרחב האזורי-כפרי, הוא ישראלי מקורי ולכן הוא מבוקש עכשיו ביותר ע"י ארצות מתפתחות לשם פיתוח מרכזים אזוריים כפריים שם. אין ספק שהדבר ישמש מקור ליצוא ידע רב עוצמה.

כמו כן, חלו תמורות ארגוניות מרחיקות לכת, ב-3 השנים האחרונות, בקרב אלו העוסקים במלאכת ההתיישבות, אשר יצרו, תוך שיתוף פעולה מלא עם משרד החקלאות מבנה דצנטרליסטי העומד על אזורים וחבלים, וכך היה בכוחם להגשים הלכה למעשה חלק מהיעדים שהוגשמו בשנים אלה ולהתגבר על קשיים היום-יום. שיתוף פעולה זה איפשר: 1. שיתוף פעולה יום-יומי עם המתיישבים. 2. שיתוף

פעולה בשדה במסגרת היום יומית עם המשרדים. 3. היזון חוזר בלתי פוסק בין התכנון והביצוע - דבר שהכרחי לגמישות הביצוע והגשמתו בשטח, ובשל כך גם זריזות ויעילות במלאכת ההתיישבות - תכונות שהן מוכרות ומוערכות לא רק בארץ.

ואני חייב לציין כי את המלאכה הזו במחלקה להתיישבות ובחטיבת ההתיישבות עשינו תוך צמצום בכח-האדם. בשנת 1970 העסיקה המחלקה להתיישבות 750 עובדים והיום היא מעסיקה 630 עובדים, על אף המפעל ההתיישבותי האדיר. אבל בעוד שבשנת 1970 רק 15% מכלל העובדים היו בעלי השכלה אקדמאית, היום, קרוב ל-30% הם בעלי השכלה אקדמאית. כלומר, הדגש הוא אל האיכות ולא על הכמות והמציאות הוכיחה בעליל את עקרון הגישה הביזורית והאיכותית.

ראש הממשלה י. רבין :

הדיון הוא לא על המחלקה להתיישבות של הסוכנות,

אלא על ההתיישבות.

מר ר. וייץ :

זה החלק שעושה את המלאכה.

שר המטרה ושר הפנים ש. הלל :

החלק הזה נשאר, הוא ימשיך לפעול.

מר ר. וייץ :

מכל מקום, כל זה התאפשר בשל שיתוף הפעולה ההדוק עם משרד החקלאות, ע"י הקמת הרשות המשותפת וע"י שיתוף הפעולה עם כל שאר המשרדים, והקשר שהתהווה לאחרונה עם מיטב הכוחות בתפוצות ובגלויות השונות - וזה אחד הדברים שיש להם חשיבות - והמבין יבין.

תרשה לי, אדוני רה"מ, להודות על שיתוף הפעולה הזה בשטח ההתיישבות לכל המשרדים הנוגעים בדבר. תודה מיוחדת לשר החקלאות וליו"ר ועדת חשרים לענייני התיישבות, שניווט את הפעולה תבונה רבה. תודה רבה.

מר ש. אבני :

אני ארשה לעצמי לתת כמה נתונים על הבניה הכפרית בתקופת כהונת הממשלה הזו. זו היתה תקופה של שיא בבניה, בכל המערכות ההתיישבותיות, קיימות ואחרות.

ראש הממשלה י. רבין :

איפה הייתם כל הזמן?

מר ש. אבני :

אני לא עוסק בהסברה.

בשנים 1974/6 בנינו או סיימנו לבנות 15,500 יחידות דיור בהתיישבות, במושבים, קיבוצים, מושבות ולאחרונה גם בישובים דרוזיים וצ'רקסים, תוך יישום החלטת המעצלה מ-1975. וזאת בנוסף למבני ציבור וחשתית.

ההשקעות ב-3 השנים הללו היו למעלה מ-3.5 מיליארד ל"י בסכומים נומינאליים. התכנית לשנת 1977, במידה ולא יחול שינוי בה, היא להקמת 5,500 יחידות דיור, מוסדות ציבור תשתית עם השקעה של קרוב ל-2 מיליארד לירות.

בישובים החדשים, מתוך זה, בישובים הכפריים, ב-1974/7 בנינו כ-3,100 יחידות בסכום כולל של 2 מיליארד לירות. כאשר בישובים העירוניים בנינו בסכום של 1 מיליארד לירות.

לגבי הישובים העירוניים:

ימית - תחילתה בהחלטה על מרכז אזורי. לאחר מכן הוחלט על מרכז עירוני. טרם נפלה החלטה על יעדה - האם היא תהיה בינונית או גדולה, אבל ברור שזה ישוב בעל אופי עירוני עם אופציות תכנוניות לכל החלטה שתיפול. ההחלט של ועדת השרים עד כה אומרת כי למשרד השיכון מותר לבנות (בהתאם לצרכים האיכולוסיים והאפשרויות התקציביות) עד 1,500 יחידות דיור. בשטח היום יש 350 יחידות דיור גמורות מזמן. האכלוס התחיל ב-1 באוקטובר 1975. היום קיימות 300 משפחות בישוב ו-50 בתהליך איכלוס. בשלבי בניה מתקדמים, בחקציב 1976, יש כ-205 יחידות. כאשר הוכרו ההכרזה ל"בנה ביתך" ל-100 מגרשים, נרשמו 100 יחידות ואני מקווה שיתחילו עוד הקיץ בבניה והפעלה מתקציב של שנת 1977 של 200 יחידות, כך שבסוף הקיץ הבא יהיו שם 850 יחידות דיור.

אופירה - בהתאם לתכנית שהוכרזה ע"י ראש הממשלה, באחד הביקורים, דובר על בניית 500 יחידות דיור שם, מהם 380 גמורות כבר ו-120 בשלבי גמר בניה. היום מאוכלסות 326 יחידות ואושרו עוד 26 מועמדים שטרם אוכלסו.

קריית-ארבע - יחידות דיור גמורות ובשלבי גמר -
 887. נמסרו לאיכלוס 525 יחידות דיור, מהן אוכלסו 305 משפחות. מוכנות לאכלוס
 ובשלבי בניה עוד 362 יחידות.

השר ג. האוזנר:

מזה יש להבין כי יש יחידות ריקות.

מר ש. אבני:

נכון.

השר ג. האוזנר:

כמה?

מר ש. אבני:

אני לא מסוגל להפריד, אבל סה"כ יש 362 בבניה
 ובאיכלוס.

מעלה אדומים - הממשלה החליטה על הקמת מחנה
 עבודה. אין עדיין החלטה על התיישבות קבע. הוקמו 70 יחידות, מהן מאוכלסות 57.

קצרון ברמת הגולן - האיכלוס יתחיל ב-15 ליולי.
 בשלבי בניה סופיים, משחלק מהן כבר גמורות נמצאות 206 יחידות. 100 בבניה בשלב
 מתקדם ו-100 בהחזלת בניה מתקציב 1977. משהכרזנו על הרשמה ל-200 יחידות דיור

היתה הפתעה נעימה ונרשמו הרשמה מוקדמת 400 משפחות. 110 משפחות הסדירו כבר את החלק הכספי והחוזי. החומר האנושי הוא מעל לממוצע הארצי, מבחינת הגיל, רמת ההשכלה והמקצועות - ציבור מגוון ועשיר מאוד.

אזור מסחה - בינתיים הקימו רק את החלק הזמני ועלו 15 משפחות ראשונות. בחלק הקבוע טרם התחילה הפעילות בגלל בעיות הקרקע, אבל אם תיפול החלטה על תפיסת שטח, אנו ערוכים מבחינתנו, תוך חודש ימים, להתחיל בביצוע בשטח.

מעלה אפרים: תוכנן והוחל בביצוע כמרכז אזורי, אבל לפני מספר חדשים, הוחלט להפוך זאת למרכז עירוני. זה חייב אותנו לעשות שינוי מה בתכנון והיקף הנתונים. בביצוע נמצאות 50 יחידות דיור, כמעט בגמר. במבני ציבור ובהפעלה עוד 75 יחידות דיור.

מר י. אדמוני:

אני אקצר כי הדברים נמצאים בשטח - בבתי המיושבים, בשדות השלחין, ובעיקר ביישובים החדשים. לאחר השפל בשנות השישים המוקדמות, ב-10 השנים האחרונות הקימונו 112 יישובים, מהם 76 מעבר לקו הירוק ו-36 בתחום הקו הירוק. מתוך מספר זה, הוקמו 52 יישובים ב-3 השנים האחרונות, שנות כהונת הממשלה האחרונה, מהם 33 מעבר לקו הירוק ו-19 בתחום הקו הירוק. כאשר ועדת השרים לענייני התיישבות והממשלה החליטו לעשות להקמתם של 25 יישובים מתוך 29 היישובים הרשומים במהלך שנת התקציב 1977/8. פרוש הדבר, שאנו רואים האצה מתמדת בפעולות ההתיישבות, לא רק ב-10 השנים האחרונות, אלא גם במהלך השנים האחרונות, כשמשנה לשנה הקצב גדל ומספר היישובים עולה.

השר גלילי פרט את הנימוקים המדיניים ומר רענין וייץ עמד על האפשרויות הכלכליות הטמונות בהתיישבות שאנו מקימים - ואנו מקימים ישובים שיש להם בסיס כלכלי.

אני רוצה להוסיף מספר מילים על הגורם השלישי, שבמידה זו או אחרת האיץ את קצב ההתיישבות - והוא הגורם הגרעיני. יותר ויותר משפחות צעירות מתדפקות על הדלתות ומבקשות ללכת להתיישבות, התיישבות קיבוצית ומושבית, בכל צורה ובכל מקום - ומספר המועמדים עולה בהרבה על מספר האפשרויות הפתוחות בפני המתישבים בכח, וזה אולי הדבר הגדול ביותר, כי אנו בעיצומה של תנופה רבתי. ואותם הדברים שהושמעו על הצורך בעיבוי אזורי התיישבות והקמת ישובים חדשים כיתרון ליצוא, יש לזה כיסוי בכח-אדם - ואנשים מוכנים לבוא להתיישבות ולבצע ולהביא להגשמת הדבר הלכה למעשה. במשך השנים יישבנו כ-8,500 איש בישובים חדשים, מהם 6,500 מעבר לקו הירוק ו-2,100 בתחומי הקו הירוק. בשנת 1976 היקף היצוא עמד על 500 מיליון לירות וב-1977 הוא עומד להגיע ללמעלה מ-700 מיליון לירות. אנו רואים עתה את תוצאת הפעולה מניבה פירות כלכליים בקצב גובר, לאחר שבשנים הראשונות השקענו בפיתוח התשתית ועכשיו החשקעות נותנות פרי. שד החקלאות ציין את העובדה כי היצוא החקלאי ותוצרת דומה מגיע עתה ל-50% לשנה. ברצוני לציין כי תרומת הישובים החדשים בתוך זה היא גדולה מאוד, כי הגידולים הם מבקעת הירדן, חבל רפית, הערבה ומפרץ אילת, והישובים באזורים אלה הם התורמים לגידול הזה בקצב היצוא של התוצרת החקלאית.

במשך השנים הושקעו בהתיישבות הזו למעלה מ-6 מיליארד לירות. זה סכום גדול, אבל סכום זה נתן תשתית לפיתוח נוסף של מספר גדול של ישובים שיתווספו על אלה שקיימים עכשיו. המדובר על 6 מיליארד ממלחמת-ששת-הימים, בערכים משוערכים להיום. כאשר מספר זה כולל את כל המשדדים: שיכון, התיישבות, מע"ץ, מקורות, תקשורת.

ברצוני להוסיף עוד כמה מלים: חלקם של התנועות הוא חלק בעל חשיבות עצומה ואני מוצא לנכון להגיד זאת, כי יש הנוטים לזלזל בענין זה של ההתיישבות התנועתית ומדברים על התיישבות ממלכתית. ההתיישבות התנועתית היא לא רק מישור שדואג לכח אדם ולהדרכה החברתית והמקצועית ולכך שמתנדבים ותיקים יתרמו בתחומי ההתיישבות החדשה, אלא זה היקף עצום של תמיכה כלכלית וחברתית, ואי אפשר להעלות על הדעת לעשות התיישבות בלעדיו. מי שחושב שהמדינה יכולה לעשות זאת במקם התנועות ההתיישבותיות, אינו אלא משלה את עצמו, כי הדבר רק יוסיף להוצאות המדינה הרבה מליוני לירות אשר התנועות ההתיישבותיות מנדבות מכוחן ואמצעיהן לפעולה זו.

שנית, באשר לחלקו של הנח"ל - בחתירה להקמת ישובים חדשים אחרי מלחמת-ששת הימים וגם לאחרונה - כדוגמת כוכב השחר, אי אפשר היה לבצע זאת ללא המסגרת של הנח"ל שהולך כחלוץ לפני המחנה לאותם מקומות בהם אין התנאים בשלים להקמת ישוב בתנאי קבע. הנח"ל הקים 26 האחזויות, מהן עד היום התאורחו 13 ואחת נוספת תתאורח בחודש הבא, כשהוא אמור להקים עוד 3 האחזויות נוספות בחודש הבא. ובלי הפעולה האדירה שהיא פעולה משולבת של מערכת הבטחון, המוסדות ההתיישבותיים והארגונים שעוסקים בהתיישבות, קשה לי להעלות על הדעת כי יכולנו להרים ולהאיץ נושא זה כפי שעשינו.

אנו דיברנו כאן על ההתיישבות החדשה שהקימונו בשנים האחרונות, אבל בנוסף לכך, עשינו מעשה שלא נופל בחשיבותו מהקמת ישובים חדשים, והוא - ביסוס הישובים שהוקמו לפני מלחמת-ששת הימים. אנו הקמנו בתקופה שעד מלחמת-ששת הימים למעלה מ-500 ישובים, אשר מהם, ב-10 השנים האחרונות הוצאנו מטיפולנו למעלה מ-300 ישובים, וב-3 השנים האחרונות למעלה מ-100 ישובים. זה אחד הדברים הגדולים שנעשו בארץ הזו, כי אותם ישובים שעלו כישובים של אנשים חסרי ידע ונסיון בחקלאות, רובם ככולם עומדים עתה ברשות עצמם, נוצרה בהם תשתית כלכלית, חברתית וארגונית שהיא פאר ההתיישבות והיום היא חלק ממערכת ההתיישבות הכוללת של הארץ. כך שאם מסכמים את הפעולה ההתיישבותית, אסור לשכוח את הפרק הזה שהולך ומתקרב לסיומו ואת הפעלות בו בשנים האחרונות, כאשר המדינה השקיעה אמצעים

רבים בהקמתם וביסוסים של ישובים אלה.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה, קודם כל, להעיר הערה באשר למה שנעשה על-ידי ועדת השרים לענייני התיישבות, החלטותיה, ושיתוף פעולה עם המחלקה להתיישבות של הסוכנות ומינהל הבניה הכפרית - אני מזדהה לחלוטין עם מה שהשר גלילי אמר, וגם תמכתי בכל ההחלטות, פרט למקרה אחד שחשבתי שבו קצת הרחקנו לכת - וערערת על כך גם בממשלת גולדה מאיר - והוא לגבי איזרות נח"ל סיני, משום שהוא קרוב מדי לאל-עריש. ואני שגח שבועדת השרים לענייני התיישבות האחרונה ולפני האחרונה, שר החוץ ושרים אחרים היו איתי בדעה שלא צריך להתקרב כל כך לאל-עריש, אפשר ללכת יותר מזרחה, אם מדברים על מו"מ לשלום. אני שגח לציין עובדה זו, כי אני חושב שלועדה הזו יש השגים גדולים מאוד בפעולה ההתיישבותית, וזה אחד ההשגים החשובים ביותר של הממשלה הזו והגורמים ששיחפו עימה פעולה. זו דוגמא מצויינת, כיצד כן אפשר להביא לשיתוף פעולה בין הממשלה וההסתדרות הציונית. כי כשהתחילו לדון פה על נושא קליטת העליה, רבים הביעו ספק אם זה ניתן. ולפי דעתי, שיתוף הפעולה בין הממשלה והמחלקה להתיישבות של הסוכנות, זו אחת הדוגמאות כיצד אפשר לעשות פעולה מבורכת וחשובה ולהגיע להישגים גדולים מאוד, עם התפתחות עצומה, מעבר למה שאפשר היה להעריך בתחום זה.

שנית, ברצוני לציין את התופעה המרנינה של מאות, מאות אנשים צעירים, המסודרים בעיר במשרות טובות, רוצים לעזוב את מקום מגוריהם ועבודתם בעיר וללכת להתיישבות על מנת לחפש אתגר בחיים ולחנך את ילדיהם בדרך אחרת. ויש היום נהירה לחקלאות יותר מאשר לישובים העירוניים, ואני רוצה לציין את הדבר הזה מתוך עובדה כי הנהירה להתיישבות בארץ יותר גדולה מאשר להתיישבות בחו"ל, למרות שיש בענין זה חילוקי דעות. זו תופעה חיובית ומבורכת מאוד.

דבר שלישי - אני מזדהה לחלוטין עם מה שאמר מר אדמוני לגבי העובדה שהתיישבות אי אפשר לבצע בהצלחה אם היא אינה מלווה בעזרה, בליווי ובדאגה יום-יומית של התנועות ההתיישבותיות. ומי שמדבר על התיישבות ממלכתית, איננו יודע על מה הוא מדבר, כי אף מנגנון ממשלתי לא יוכל לבוא במקום העזרה, הדאגה, הליווי, העצה, ברית האחים והסולידריות שקיימת בין התנועות ההתיישבותיות והישובים החדשים. וכיוון שבזמן האחרון שדים כל מיני זמירות, אני רוצה לחזק את מה שאמר מר אדמוני, ולומר, כי דובר כבר בממשלות קודמות, כימי שד חקלאות אחר, על סוג כזה של התיישבות ממלכתית, אך אח"כ העניין הזה נעזב ואנו יכולים לראות מה עשינו בתחום ההתיישבות ומהו חלקנו בתחום זה של ישוב הארץ.

כאשר להקמת ישובים לא קונבנציונאליים, המבוססים לא רק על חקלאות, אלא גם על תעשייה, קיט ותיירות - כאשר שאלו אותי מה משדר החקלאות תורם לעניין הזה, אמרתי, כי הוא היה אחד הגורמים בישוב הארץ ע"י תיירות וקיט, ויש מספר ישובים שהוקמו ושפרנסתם היא על כך, גם בקיץ וגם בחורף, גם בלבוש וגם בלי לבוש.

השר י. גלילי:

אני מבקש להדגים זאת.

ראש הממשלה י. רבין:

לא בישיבת הממשלה.

שר התיירות מ. קול:

אתה יודע כי פעם הוקתפתי בכנסת - למה משדר התיירות הדפיס פוסטר שעליו היתה בחורה צעירה בביקיני על שפת הים באילת, ועל זה עניתי כי התיירים שבאים לארץ רוצים לא רק לקרוא בשיר חשירים, אלא גם לראות

ולהרגיש.

ולבסוף, אני רוצה לציין כי הכתים שניכנו לאחרונה בישובים הם בתים שיהיו בתים של קבע, כאשר היו שנים, כשהיה מחסור, ההתיישבות התחילה עם בלוקונים וצריפים ואח"כ היה צריך להוריד אותם והדבר עלה לנו הרבה יותר, כך יוצא שלקבענים כל דבר עלה יותר ביוקר. לכן חשוב לציין כי כל מה שנבנה בתקופה זו זה בנין של קבע, בטוח ומבוסס, וזה יהיה זול יותר. לכן מצאתי לנכון להדגיש זאת.

כמו כן, אני רוצה לומר כי לא כל מי שדיבר גבוהה גבוהה על התיישבות גם שיתף פעולה בביצוע. ברוב המקרים, אלו שדיברו מעט עשו הרבה ואלו שדיברו הרבה, עשו מעט.

ולבסוף, ברצוני להזהיר, כי מי שחושב ללכת בדרך של סגירת קרקעות, הפקעת שטח והצהרות אנגרו על התנחלויות בשטחים, יביא רק לתוצאות הפוכות - להתעוררות ערבית לאומית שלא היתה כמותה - ואני רוצה לשבח את הדרך שהלכנו בה, ואת זה שכל מה שעשינו נעשה בשקט, בדרך נבונה, עפ"י המחשבה המדינית הרצויה ולא בחצוצרות ובקול שופר.

שר המטטרה ושר הפנים ש. הלל:

אני רוצה להסתפק בשאלה על הדיווח שנמסר על ידי השר גלילי, וזאת לא משום שאין לי דברים טובים לומר לאלה שעסקו במלאכה, אלא משום שאינני רואה פה מקום עכשיו לומר את הדברים, ומשם כך גם לא לבקר דברים שאפשר לומר עליהם דברי ביקורת.

ברצוני לשאול שאלת הבהרה לגבי ישוב תריג: מעלה אדומים - אינני ידוע מה בדיוק מצבו ומעמדו. האם הוא נשאר באותו מקום? פה היתה עלולה להיות איזו שהיא אנומליה ואבקש מחשד גלילי להבהיר לנו אותה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

בכמה נפשות מדובר ב-3 השנים הללו?

חשר י. גלילי:

קודם כל, הערה אחת לענין שלא הוזכר עד עכשיו, אבל אני רואה חשיבות רבה להדגיש אותו. מחמת ההמולה שקמה בשעתו בהקשר למקרה קדום, נוצרה תמונה כוזבת כאילו בעניני התיישבות יש מצב שכל הישר בעיניו יעשה. זו תמונה מלאכותית שאינה נכונה, כי האמת ניתנת להאמר, שפרט למקרה אחד שטטה מהכלל הזה, מתקיים בפועל הציווי שההתיישבות בשטחים נעשית אך ורק ע"י החלטת הממשלה. ומערכת הבטחון סייעה לא במקרה אחד לקיים את העיקרון הזה. אני משוכנע שאילמלא כלל זה נתקיים הלכה למעשה, היינו עומדים במצב שיכול היה להיות לרועץ בכל ההתקדמות ההתיישבותית, ואני רוצה לקוות כי גם להבא הכלל הזה ישמר בכל חומרת הדין ולא תהיינה חריגות ממנו.

בנושא מעלה האדומים - כזכור, בשעתו, הממשלה החליטה על מעלה האדומים כעל אזור תעשייה לירושלים, ובהתאם לכך הוקם שם מחנה עובדים ונבנו שם שיכוני מגורים לעובדים, באזור שעליו הוחלט, ומשרד המסחר והתעשייה הקים מבנים למלאכות ולתעשיות והוחלט בהעברת התעשייה הצבאית מירושלים אל האזור.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

התשתית לתעשייה הושלמה והמפעל הראשון כבר קם.

השר י. גלילי :

לא לזה היתה כוונת שאלתו של ידידנו הלל, הוא שאל לגבי מעמדו והפרספקטיבות של האזור הזה.

שר המטרה ושר הפנים ש. הלל :

של הישוב ולא של החלק התעשייתי.

השר י. גלילי :

עד כה, ממשלת ישראל טרם החליטה על הקמת ישוב אורחי במעלה האדומים, אלא על מחנה עובדים ואישה הקמת מגורים לעובדים העובדים באותו אזור.

השר ג. האוזנר :

למעשה כן התפתח לישוב אורחי.

השר י. גלילי :

למעשה, זה המצב הקיים.

השר ג. האוזנר :

היינו שם, ראינו זאת.

השר י. גלילי :

למעשה אין החלטה עד רגע זה ואנו לא נספיק לקבל החלטה על פיתוח מעלה האדומים כישוב אזורי. לכן עדיין מעלה אדומים הוא בבחינת מחנה עובדים. לפי בקשתי, משרד השיכון קבע צות לבדוק את הנתונים לפיתוח הישוב העירוני ובמעלה האדומים כחלק מהאזור המטרופוליטני של ירושלים. הוקם צות כזה בין-תחומי שעשה עבודה חרוצה, בדק את השטח, בדק את ההיבטים האורבניים, את בעיות התשתית, את נושא התעשייה, ההערכות הכלכלית ועלויות הפיתוח. הצות הגיע לכלל מסקנה שאכן ניתן להקים שם ישוב עירוני בסדר גודל של 5,000 יחידות דיור, כאשר את הישוב הזה צריך לראות כחלק מהמערך העירוני של ירושלים רבתי. כמו כן, אותה שטח אחר מזה שעליו הוקם מחנה העובדים ומומלץ כשטח שעליו יוקם הישוב העירוני, אם אכן תהיה החלטה מוסמכת כזו.

לא הספקתי להביא את דו"ח הצות לדיון בוועדת השרים לעניני התיישבות, וגם לא לוועדת השרים לעניני ירושלים, אבל באתי בדברים עם ראש הממשלה, שר הבטחון, שר המשטרה, שר החוץ ושר המשפטים שהוא יו"ר ועדת השרים לעניני ירושלים, וכן עם עמיתים אחרים בממשלה. סבור אני כי בשבוע האחרון נספיק לדון ולקבל החלטה שקולה בענין זה. עם העברת הענינים לממשלה החדשה, ברצתי להעביר להחלטתה גם נושא זה, בהמלצה להקים במעלה אדומים ישוב עירוני המשולב במרחב המטרופוליטני של ירושלים. אעשה זאת על דעת עמיתי השרים שהזכרתי לעיל.

(לפני כן רשמה ל.ד. מכאן רשמה א.ב.)

ראש הממשלה י. רבין :

יש שאלה שנשאלה על המספר.

מר י. אדמוני :

הזכרתי את המספר. אינני יכול להגיד לגבי שלוש השנים. מדובר במספרים כוללים של 8,500 בעשר השנים האחרונות, בהתייחסות החדשה, בישובים החדשים שהוקמו.

שר המשפטים ושר הדתות ח. צדוק:

מהי האוכלוסייה של הישובים האלה?

ראש הממשלה י. רבין :

אתה מתעניין מעבר לקו? הוא מדבר על חתך אחר.

מר י. אדמוני :

מעבר לקו יש 6,500.

השר ג. האוזנר :

בכמה נקודות?

מר י. אדמוני :

76 נקודות מעבר לקו.

ראש הממשלה י. רבין:

אני בטוח שאכבטא את דעת כל שרי הממשלה אם בישיבה מסכת זו אביע הערכה לכל אלה שהתיישבו, לכל אלה שסייעו בידי המתיישבים, לוועדת השדים ולשר גלילי כיו"ר הוועדה, על מה שנעשה בתחום זה, ועל בניית התשתית להמשך ועשיה מואצת. תודה רבה.

מאחר שאנו עוסקים ביישוב הארץ, אבקש את השר בר-לב, יו"ר ועדת השדים לערי הפיתוח, לסכם את פעולת הממשלה בתחום זה.

מוכיר הממשלה ג. אבנר:

הסקירה נמצאת בתיקים.

729. מצב ערי הפיתוח, פעולת הממשלה לפיתוחן וחיזוקן ופעולת ועדת השדים לעניני ערי פיתוח

שר המסחר והתעשיה ח. בר-לב:

לא אלך בדיוק לפי הסקירה. ערי הפיתוח הוות בשנים הללו מכשיר אולי עיקרי לחשגת מספר יעדים לאומיים שלנו: קליטת עליה, מזוג גלויות, הגברת הייצור, הפרודוקטיביוציה של תושבי הארץ, הבטחון במשוגים מסויימים, ואחרון, אולי חביב: איכות החיים. לא אפרט כל סעיף כזה. אבל ערי הפיתוח מבחינה זו מקדמות אותנו בכל אחד מן התחומים הללו.

ערי הפיתוח גדלו בשלוש השנים הללו ב-26 אלף תושבים נטו. כלומר, אחרי כל ההגירה השלילית, כל אלה שעזבו את ערי הפיתוח, המספר גדל בשלוש שנים אלו ב-26 אלף תושבים, והיום גרים בערי הפיתוח 411,470 נפש.

שיעור הגידול השנתי בערי הפיתוח בשלוש השנים הללו היה כ-2.3%, כשהמוצע הארצי היה אם אינני טועה 1.6% או 1.7%.

שד התיירות מ. קול:

הריבוי הטיבעי?

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

מכל המקורות: עליה, ריבוי טבעי, ותושבי מרכז הארץ שעברו. לגבי תושבי מרכז הארץ שעברו לערי פיתוח, יש לי נתונים לשנתיים האחרונות בלבד. בשנתיים האחרונות עברו 3,000 משפחות. כלומר, אם מכפילים זאת פי ארבעה, זה פחות או יותר כ-12 אלף נפש שעברו ממרכז הארץ לערי הפיתוח.

אשר לדיוור בערי הפיתוח, ברגע זה נמצאות בגלילי 11,340 דירות בשלבי בניה שונים. כנגב - 10,401 דירות בשלבי בניה שונים. כלומר, אנחנו משאירים לממשלה הבאה מלאי דירות בשלבי בניה שונים של 21,741 דירות בערי פיתוח.

הדירות שאוכלסו בשלוש השנים האחרונות היו בערך שליש לזוגות צעירים, שלשי להטבת תנאי דיוור של האוכלוסיה במקום ושליש עליה ולתושבים שהגיעו ממרכז הארץ. הצלחנו בתקופת כהונתה של הממשלה הזאת להגיע לכך שזוג צעיר מקומי או ממרכז הארץ יכול להכנס לדירה בלי שום המתנה. דיוור תושבי

המקום שגרו קודם לכן בתנאי מצוקה - ולצורך זה מדובר בשלוש נפשות או יותר לחדר - נפתר; העניין הזה נגמר. ומלאי הדירות ההולך ומושלם בערי הפיתוח מבטיח גם לעתיד, או לפחות לשנים הקרובות בעתיד, שזוג צעיר ימצא דירה, שצולה מועבר ימצא דירה.

המחפכה בעניין זה החלה בהחלטתה של הממשלה ש-32% מן הדירה הממלכתי ייבנו בגליל, 22% לפחות בנגב, 11% בירושלים, שזה כולל גם בית שמש. זו החלטה שכבר נותנת פירות ותתן פירות לעתיד, כי הזרעים נזרעו. אני חושב שיהיה נכון בהקשר זה להזכיר את אשר אברהם עופר ז"ל, שהיה יוזם ההחלטה הזאת, והיא באמת נותנת פירות.

אשר לתעסוקה, ערי הפיתוח ראו למעשה שלושה שלבים בתחום זה. הראשון - לפני 20 שנה, 15 שנה, שאז התעסוקה עדיין היתה תעסוקה יזומה ותעסוקה חקלאית ביישובים החקלאיים שבאיזור. השלב השני היה תיעוש ערי הפיתוח בתעשיות קלות, בעיקר טקסטיל. והשלב השלישי, שנמשך כחמש שנים, הוא תיעוש העיר הפיתוח בתעשייה מתחכמת ומתקדמת.

שר העבודה ושר הסעד מ. ברעם:

ומשתלמת.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

ומשתלמת גם לעובדים וגם ליזמים.

בתקופת כהונתה של הממשלה הזאת הושקעו בתעשייה בערי הפיתוח: ב-1974 - 965 מיליון, שהיוו 33% מכלל ההשקעה בתעשייה באותה שנה; ב-1975 - 2 מיליארד ו-597 מיליון, שהיוו 48% מכלל ההשקעה בתעשייה; ב-1976 - 2 מיליארד ו-31 מיליון לירות, שהיוו 47% מכלל ההשקעות בתעשייה. כלומר, ב-1975

וב-1976 המגמה המסתמנת היא שכמעט מחצית ההשקעות בתעשייה היא באיזורי פיתוח.

השיטה שאנו הולכים בה היא הקמת המת"שים - מרכזי תעשייה בהם הממשלה מכינה את כל התשתית, הממשלה גם בונה את המבנים לפי רצון המשקיע, או ספציפית או מבנים סטנדרטיים, הממשלה פוטר את המשקיע מכל הבעיות הביורוקרטיות הקשורות בתשתית, עם מינהל מקרקעי ישראל וחשמל וטלפון ומים וביוב וכבישים, ובשנים הללו השקענו 95 מיליון לירות שלנו בפיתוח התשתית במת"שים הללו. ומדובר במת"ש חובב, דרומית לבאר-שבע, ובמת"ש תפן-מחניים-גולני בגליל, וגם במת"ש מעלה אדומים בו השקענו 16 מיליון לירות, וכפי שכבר אמרתי, כשהשד גלילי השיב על השאלה - התשתית ישנה, עכשיו רק שיכלו.

התקציבים למבני תעשייה בשנים אלו הגיעו לכ-250 מיליון לירות, כלומר, מבנים תעשייתיים שהממשלה בנתה והשכירה ליוזמים שונים.

מבחינת תעסוקה: המפעלים שהוקמו בתקופה שלנו נתנו תעסוקה ל-3,000 עובדים. זה היה בהשקעה כוללת של מעל ל-700 מיליון לירות. וכאן אני מדבר רק על מפעלים גדולים יחסית, כלומר, מפעל שההשקעה בו היא לפחות 2 מיליון לירות והוא מעסיק לפחות 50 עובדים. אינני מדבר על מפעלים קטנים יותר. המפעלים שהבשילו בתקופה זו וחתכנו סרטים בזנוכתם היו: כנגב - 25 מפעלים כאלה, בגליל - 27 מפעלים כאלה, בתעסוקה כוללת של כ-3,000 עובדים ובהשקעה של מעל ל-700 מיליון לירות.

שד התיירות מ. קול:

זה העידן החדש. פעם היתה תעשיית אבני-פינה, עכשיו חתיכת סרטים. זה יותר טוב.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

לגבי אבני פינה, כלומר מלאי המפעלים שאנחנו משאירים אחרינו, בסך הכל 29 מפעלים כאלה בנגב, 35 מפעלים כאלה בגליל, בהשקעה כוללת של מעל למיליארד-וחצי לירות, מפעלים שיתנו תעסוקה ל-4389 עובדים בשלב הראשון.

שר העבודה ושר הסעד מ. ברעם:

בדיוק "89"?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

כן, בדיוק. בלי הרחבות נוספות. וכל זה יבשיל במרוצת 1977/78, מכסימום 1979.

שר העבודה ושר הסעד מ. ברעם:

אם כך, אפילו מילטון פרידמן לא יעשה אבטלה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אשר לתשתית האחרת - לא אפרט הכל, אבל אגע בדברים העיקריים. בכבישים קיבלנו החלטה על מאה ק"מ כבישים; מכך הוחל בביצוע של כ-60 ק"מ כבישים חדשים. בנגב מדובר בעיקר על שיפוץ כבישים. שופץ בחלקו הגדול הכביש למצפה-רמון וממצפה-רמון לאילת; הופעלה רכבת מאורון לנחל צין, ונתקבלו החלטות על המשך הרכבת לעין-חצבה ולאילת.

בתקשורת אני רוצה לומר שבשנה האחרונה התקבלו החלטות והוחל בשיפור הטלפונים לגליל, כולל פתרונות זמניים שנמצאו. כי בעיית הטלפונים בגליל נוצרה כתוצאה מפקקי תקשורת בעפולה, וכדי לפתוח את הפקקים הללו חייבים בהשקעות שדורשות זמן, וההשקעות הללו נמצאות בביצוע. אבל כדי למצוא פתרונות-בינתיים הציב משרד התקשורת מרכזי קשר ניידים. ואם היום, בכל אופן, הטלפונים לגליל הם קלים יותר וטובים יותר, זה בזכות הניידות הללו שאפשר יהיה לא להשתמש בהן ברגע שתושלם התשתית המלאה.

במסחר ושיווק, אני רוצה לומר שבתקופה שלנו נפתחו שלוש חנויות כל-בו נוסח כל-בו שלום הנאה, בקרית שמונה, באילת ובעפולה; שלושה סופרמרקטים - במעלות, שלומי וירוחם, ומרכזים מסחריים בחמש ערי פיתוח. סך הכל, בהשקעה כוללת של 150 מיליון ל"י. ואני מסתפק בהערה מיוחדת לגבי המרכיבים הללו של התשתית.

ברור שבכריאות, בחינוך, בתיירות וכו' - גם כאן נעשו דברים גדולים ומשמעותיים.

בממשלה הזאת, אני רוצה לציין את שיתוף הפעולה הבין-משרדי אשר שדר לקידום הנושא הזה של ערי הפיתוח.

שר התיירות מ. קול:

חוץ מעכו.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני רוצה לציין את המדיניות הנבונה של הממשלה במתן תמריצים לפרט ותמריצים וסיוע למפעל התעשייתי ההולך לאיזור פיתוח. אשר למפעלים התעשייתיים וההשקעות - הדבר הזה גם מעוגן בחוק לעידוד השקעות הון בו

מהווה האיזור קנה-מידה עיקרי. אשר לסיוע לפרט - אלו הן החלטות ועדת השרים, שקיבלו תוקף של החלטות ממשלה. זה לא מעוגן בחוק, אבל הסיוע שהמדינה נותנת לזוג צעיר, למורה, לעובד תיוגני העובר ממרכז הארץ לאזור פיתוח, ולעולה - הוא בפרוש סיוע משמעותי.

אבקש את העוזר שלי לערי פיתוח, שהוא גם הממונה על תיאום פעולות הממלה בגליל, לומר בכמה דקות כמה דברים לגבי הגליל עצמו, ויש לנו כאן גם מפה המדגישה את הדברים.

מר ר. דוד:

בתחילת שנת 1976 קיבלה הממשלה החלטה בדבר העדפה באיזור הגליל וריכוז הפעולות ותיאומן באמצעות צוות מיוחד, שנקרא "תיאום פעולות הממשלה בגליל".

הבעיה הכי מסובכת, כפי שכולנו יודעים, היא תיאום פעולות המשרדים השונים בגליל, והבעיה העומדת בפנינו היא בעיית המאזן של האוכלוסיה, המאזן הדמוגרפי של הגליל. יש לנו היום בגליל אוכלוסיה של 532 אלף נפש, מהם 281 אלף יהודים והשאר מיעוטים, כשהחלוקה היא 53% יהודים ו-47% ערבים (כולל הגליל כולו). הממשלה קיבלה החלטה מיוחדת בדבר הגדרת גבולות הגליל לצורך עבודת פעולות התיאום. ההגדרה קובעת שהגליל לצורך הפעולה הזאת יהיה כקו המחבר את בן-שאן, עפולה, יקנעם, עכו, חוף הים, ועד הגבול הבינלאומי, עד מטולה, ובמזרח - הירדן עצמו. אלה גבולות הגליל לצורך עבודת מתאם פעולות הממשלה בגליל.

באיזור זה, כפי שצינתי, מתגוררים 532 אלף נפש, בפרופורציה של 53% יהודים ו-47% מיעוטים. היהודים עצמם מתגוררים: 180 אלף בערי הפיתוח, ומאה אלף נפש בהתישבות - קיבוצים, מושבים ומושבות בגליל.

לצורך הענין הזה מתחלקת הפעולה בין שלושה גופים, ובשלוש רמות של פעילות: ועדת השרים לנושא הגליל, שקיבלה אחריות כוללת לאו-דווקא לערי הפיתוח בגליל, אלא לכל האיזור ופועלת כאן בשיתוף פעולה עם ועדת השרים להתיישבות, כשנציג ועדת השרים להתיישבות, פרופ' רענין וייץ, מונה להשתתף או צורך לוועדת השרים לערי פיתוח כדי שיהיה תיאום בין שתי הוועדות העוסקות בנושא ההתיישבות וערי הפיתוח. כן צורך לוועדת השרים הזאת גם נציג ועדת השרים לרווחה חברתית, יועץ רה"מ לרווחה חברתית, שגם הוא רואה אספקט מסויים בפעילות הזאת. זאת היתה רמה אחת של פעילות.

רמה שניה של פעילות - נציגי משרדי הממשלה באיזור עצמו, דהיינו, מנהלי המחוזות של משרדי הממשלה. גוף זה מתכנס בראשותו של המתאם והפקידו לטפל בכל הבעיות המתעוררות בשטח עצמו. המנגנון שהועמד לרשות המתאם עצמו צריך לעסוק בשלוש פונקציות: פונקציה אחת - התכנון, יזמות והבאתן לדיון בוועדת השרים או בפני ועדת מנהלי המחוזות. הפונקציה השני היא מעקב ודיווח אחרי החלטות הממשלה. והפונקציה השלישית: יצירת האווירה והתשתית האחרת באיזור זה למשיכת אוכלוסיה ממרכז הארץ לגליל.

אני רוצה להתרכז בעיקר בתחום התכנון, כי בו היתה הבעיה העיקרית. בתחום התכנון עצמו מצאנו בעת הבדיקה 14 תכניות שונות ומשונות של משרדי ממשלה וגופים ממלכתיים אחרים, כשלכל אחד יש הפתרון החלקי או המלא לבעיית הגליל. התכניות הללו רוכזו ע"י צוות בינמשרדי, וכתוצאה מניתוחן מתבררים כיום קווי הפעולה העיקריים של התכנית העיקרית של הממשלה, ואני מקווה שזו תתקבל גם אצל הממשלה הבאה, לגליל, בשנים הבאות.

מה הם הקווים האלה? התכניות כולן יוצאות מהחלטת הממשלה בדבר תפוסת האוכלוסיה, המראה בשנת 1992 מיליון נפש בגליל, מתוך 5 מיליון נפש באותה תקופה במדינת ישראל. מתוך מיליון הנפש הללו, כ-50%, כרגע ברור שזה 500 אלף נפש, יהיו מיעוטים. תפקידנו לדאוג לכך, ש-500 אלף הנפש

הנוספים יהיו יהודים. כדי ליצור את התשתית ואת הבסיס למיליון הנפשות הללו, מדברת התכנית על קווי הפעולה הבאים:

ריכוז המאמץ בשלושה מוקדים עירוניים: המוקד המזרחי - צפת וסביבותיה, המוקד המערבי - כרמיאל ומעלות, והמוקד הדרומי - נצרת עלית, מגדל העמק וסביבותיהן. לא במקרה נבחרו המוקדים האלה. הם נמצאו גם כאותם איזורים שבהם המאזן הדמוגרפי הוא הבעייתי ביותר. לדוגמא: כרמיאל ביחד עם מעלות נותנת כ-12 אלף נפש יהודים, בתוך סביבה של קרוב ל-100 אלף נפש מיעוטים. נצרת עלית נותנת פרופורציה לא יותר טובה, סדר גודל של 30% יהודים ו-70% בני מיעוטים. ולכן נבחרו האיזורים האלה כמוקדי המאמץ העיקרי של הפיתוח בגליל.

כדי להבטיח את הצלחת התכנית הזאת, יש צורך, קודם כל, בהנחת התשתית. בתחום זה הונחו היסודות בעיקר בתחום הכבישים. שד המסוּת הזכיר את התחומים הללו. קודם כל, נושא הכבישים. כרגע, כביצוע, נמצאים כ-60 ק"מ כבישים, מתוך 100 ק"מ שלגביהם יש החלטות, וזה בעיקר בציר פארוז-עמידה...

ראש הממשלה י. רבין:

כמה יעלה הגשד על העמוד, עד שנגיע אליו?

מר ר. דור:

כבר הגיעו אליו. היה כאן גם צורך באישור מיוחד של רשות שמורות הטבע, שלא לקלקל את הנוף. חיבור צומת גולני עם הכביש הזה, מצומת גולני לסוללים ומשם ליקנעם, משאטרת הציר הזה היא יצירת ציר אורך חדש מכביש החוף דרך ואדי-מילק, דרך יקנעם, עד קרית שמונה. על הציר הזה (שאתם רואים במפה) בעצם כבר מחוברת יקנעם לכביש החוף דרך ואדי מילק, והציר החדש צריך לחבר

אותה דרך הסוללים, צומת גולני, דרך הכביש החדש לפארוד-עמיעד ועד ראש-פינה וקרית-שמונה. לצורך זה מוקדה עיקר הפעילות בצפון. זה עוקף גם את טבריה ונצרת, וכל העוקפים למיניהם. מדובר ב-60 ק"מ מתוך 100 ק"מ, שכבר נמצאים בביצוע ממש.

אלמנט נוסף שנכנס כאן בשנת 1976 לתוך המסגרת, גם מבחינת התיאום וגם מבחינת המשאבים העומדים לרשותו, הוא מערכת הכוחות ותרומתה בעיקר בתחום הכבישים והמתקנים הצבאיים. בשנת 1976 הוחל להרגיש את התרומה הזאת בשטח.

איזורי ההתישבות החדשים מסומנים במפה בצהוב. אני רוצה לציין שאיזורי התישבות אלה הם על שטחי ארץ ריקים, לא מיושבים, אדמות טרשים לא מנוצלות, שכיום הן ננגסות מדי יום ביומו ע"י כל מיני התיישבויות לא יהודיות, וניתן לראותן בעיקר בסביבות כרמיאל-שגב, אדמות שנתפשות מדי יום ביומו ע"י כל מיני התיישבויות של בני המיעוטים.

התשתית הכלכלית לכל האיזור הזה מבוססת על המרכזים התעשייתיים המסומנים במפה בסגול - הסגול מלא, מרכזים תעשייתיים שכבר נמצאים בביצוע. במחניים, המפעל הראשון כבר עובד. בתפן, שני מפעלים בבניה, לקראת דצמבר 1977 הם יופעלו. בצומת גולני - המפעל הראשון שנתיים בבניה. שני מרכזים תעשייתיים נופסים נמצאים בהשלמת התכנון, בדברת ובצומת כברי. והמרכז התעשייתי האחרון, בציפורי, הוא רק בשלבי תכנון ראשון.

בעיה נוספת באיזור זה היא בתחום השירותים. כאן יש כרגע פעילות להעברת מתקנים בתחום השירותים, כמו בתי-ספר ומוסדות על-תיכוניים, וכן מוסדות בריאות כמו דיון על העברת מרכז הבריאות מרמב"ם לבית החולים בצפת, ודברים דומים לסוגי הפעילות הללו. וכן אני רוצה לציין עוד תופעה אחת שאנו עדים לה בשנת 1976: השיתוף הבין-אזורי בין ההתיישבות לבין ערי

פיתוח. אנו עדים להתארגנות חדשה, שלא היתה קיימת עד לשנה-שנתיים האחרונות, והיא פועלת כיום בעיקר באיזור הגליל העליון. יש התארגנות של המשקים, של ההתיישבות העובדת עם קרית-שמונה והמשקים בגליל המערבים עם שלומי, כרגע היא בתחום החברתי, של פעילות חברתית, עם תכניות קונקרטיות לחינוך משותף. כאן החידוש. באיזור זה כבר מדובר על שיתוף פעולה בתחום החינוך, על התיישבות של שיתוף הפעולה הזה בין שתי האוכלוסיות הללו.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

זה יתן פירות בבחירות הבאות.

שר התיירות מ. קול:

האם פירוש הדבר שילדי הקיבוצים יתחנכו עם ילדי

הערבים הללו?

מר ר. דוד:

פעילות קונקרטית יש בשטח החברתי. ותכניות קונקרטיות - בשטח החינוך. מדובר על בייס מקצועי מקיף ובייס משותף, בהסכמתם. בינתיים מדובר על פעולות חברתיות משותפות המתבצעות בשני האיזורים האלה. יש עדיין איזור שיש בו עוד הרבה מה לעשות, שבו הפעולות הרבה יותר איטיות, וזאת ההתיישבות באיזור המזרחי, בית-שאן, עם העיר בית-שאן.

התכנית עצמה רואה את מרכיב התיעוש כאלמנט העיקרי בתכנית הכלכלית, משמרכיב התיעוש אנחנו מסתמכים על המרכזים התעשייתיים ועל המתקנים הבטחוניים, שחלקם כבר הועברו ורובם יועברו בשנים הקרובות.

נוסף לכך, ההתיישבות בכל אותם כתמים צהובים שאחם רואים במפה. מדובר על חפץ, שיש בו כרגע היאחזות נח"ל אחת, שנב- שיש בו גרעין אחד שכבר הוחל בבנייתו, היאחזות נח"ל בטורען, בית-רימון, והכנות לעליה של היאחזות נוספת, ליד הר חזון, שבכבודות הפיתוח כבר התחילו השנה. הכל כאמור בשטחים ריקים, לא מנוצלים ולא מעובדים. בכל אחד מהמקומות האלה מדובר על כפרים תעשייתיים, בין חמישה לששה כפרים כאלה. כשגם הם צריכים להישען על אותה תשתית איזורית, גם מבחינת התעשיה, גם מבחינת אותם שירותים נוספים שניתן יהיה לחברם אליהם: כבישים, המרכזים התעשייתיים, ומערכת התקשורת החדשה (שאינני יודע מי מכס כבר ניסה להשתמש בה). אם ניתן כבר היום להשיג בקלות רבה יותר 065, ו-067 בעוד חודשים - שלושה...

סגן ראש הממשלה ושר התוך י. אלון:

לגבי 067 תהיה זהיר.

מר ר. דוד:

עובדים על מרכזיה חדשה 067 בשלוש משמרות, ותוך חדשים מבטיחים שהקשר יהיה תקין יותר. נפתרו הבעיות הלוחצות. היום אין כבר כמעט מפעל שמוקם באיזור הגליל שלא יכול לקבל טלפון תוך 60 עד 90 יום מיום הפעלתו. מפעל של התעשיה הצבאית שנבנה בקרית-שמונה לפני חדשים - עם הפעלתו, שלושה קווים. דברים כאלה לא היו לפני שנה-שנתיים. עדיין יש בעיה בתוך האיזור עצמו, אבל דברים אלה יורשו זמן.

בעיה נוספת שעדיין לא ניתנה לה תשומת-הלב המלאה: תחומי הפעילות של אותם 50% נוספים של האוכלוסיה בגליל שהם אוכלוסיית המיעוטים, שגם היא צריכה לעבור שינוי בהתפתחות, לעבור לפיתוח במרכזים אורבניים ולא רק בכפרים. אנחנו מדברים היום על כפרים. אבל כל כפר כזה הוא כמו עיירת

פיתוח, עם 6,000 עד 8,000 נפש, וגם הוא צריך איזור תעשייה, מרכז מסחרי וכו'. גם הכפרים הללו והאוכלוסיה הזאת עברו לצורת חיים אורבנית; האוכלוסיה העוסקת בחקלאות הצטמצמה כיום ל-10% - 8%, כל שאר האוכלוסיה עובדת בתעשייה ובשירותים. התכנית רואה את ריכוזם בשלושה מוקדים איזוריים: נצרת, שפרעם, והישוב החדש מאכר, כשיש לראות את המוקדים האלה כערים ממש נוסף לכך, המרכזים הללו צריכים לשמש מקורות תעסוקה גם לאוכלוסיה הזאת.

וכאן יש עוד מגמה אחת: באוכלוסיה הזאת יש צבירת הון לא קטנה, כתוצאה מעיסוקם בשני ענפים מכניסים בשנים האחרונות: חקלאות ובנין. יש צבירת הון לא מבוטלת, שלא הגיעה למערכת הכלכלית הישראלית, ואנחנו מחפשים דרך למשוך אותה להשקיע בתעשייה. אנחנו מכינים עבור האוכלוסיה הזאת איזורים תעשייתיים נפרדים, כדי שזה יתן להם את הבטחון, איזורים תעשייתיים ליד הכפרים עצמם. נמצאים בתכנון כללי ארבעה איזורים כאלה: ליד מדאר, ליד תמרה, בין הכפרים סכנין-עראבה ודיר-אל-אסד, ואנחנו מקווים שאיזורים אלה, הנמצאים ליד הכפרים, יתנו תעסוקה לאוכלוסיה עצמה של הכפרים הללו וגם יביאו להוצאת אתו הון להשקעה בתוך התעשייה שתמוקם בהם.

עוד נתונים: הממשלה השקיעה בשנת 1975 בסך הכל מתקציב הממשלה כמיליארד וחצי לירות. בשנת 1976 - כשני מיליארד לירות. וצריך להקפיד שיחס זה לא ישתנה, וזאת כדי להבטיח את ביצוע התכנית הזאת הדורשת פרט למשאבים כספיים ניכרים מאוד גם היענות של האוכלוסיה. כל זמן שלא היו לנו המרכיבים העיקריים של דיור, תעסוקה ושירותים, לא יכולנו לבוא בטענות לאוכלוסיה. היום המרכיבים האלה כבר ישנם, וצריך יהיה לראות בעיקר בשנים הקרובות אם האוכלוסיה באמת תיענה לכל אותן הטבות ותמריצים שאיזור זה יכול להציע.

שר התיירות מ. קול:

הערה:

. קודם כל, אני מצטער שראש הממשלה לא הביא סיכום גם של הוועדה למגזר הערבי, נושא שהיינו צריכים לסכם גם אותו, על הישגיו ועל מחדליו.

שלוש פעמים היו החלטות של ועדת השרים לערי פיתוח לגבי עכו העתיקה, שבה חיה האוכלוסיה בתנאים כלתי אנושיים, ולגבי קידום הענין של פתרון בעיות עכו בכלל. אני אמרתי שבנצרות הערבית צלצלו הפעמונים האדומים, ועוד מעט הם יצלצלו גם בעכו.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הם צלצלו גם ברומא.

שר התיירות מ. קול:

אבל זה לא מנחם אותי. אתה מחפש נחמות, אבל אני מחפש פתרונות.

ראש הממשלה י. רבין:

הרעה לי לא להסכים אתך בענין המדיניות הערבית.

שר התיירות מ. קול:

אני חושב שהדברים לא מוצו, למרות שבינינו היתה הסכמה, בין השר בר-לב וביני, בענין זה. אבל האוצר לא ביצע את ההחלטה. לפני שבועיים סיכמתי עם שר האוצר שתהיה התחלת תזוזה בענין זה. עכשיו הממשלה החדשה תצטרך לעשות את זה; או שתעשה או לא. אבל ענין עכו הוא דבר חמור מאוד. פעם

טיפול בזה ועדת גבתי, אח"כ גורמים אחרים, אבל הענינים לא זזו כפי שצריכים היו לזוז.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אם אין שאלות - אין לי מה להוסיף.

שר העבודה ושר הסעד מ. ברעם:

יש ברכות.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

שאלה אחת: האם מישור דואג לכך שבניה לא יהודית

תיעשה לפי החוק, לא יותר?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

יש רשויות שמופקדות על זה. לצערי הן לא דואגות לכך. את זה אני אומר גם ממה שאני שומע, וגם כאחד שצטייל מדי פעם בגליל. צצים לבקרים צריפי-פח ואוהלים, וכעבור שנה צריך כזה הופך להיות מבנה, וכבר יש לו חזקה על השטח.

שר התחבורה ג. יעקבי:

זה חל גם על יהודים, לא רק על ערבים.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

בעיקר על ערכים. על יהודים לא בגליל, זה נכון.

אבל בגליל זה ערכים.

ראש הממשלה י. רבין:

גם כאן אני רק יכול לומר שוב שרק בסיכום הדברים באים לידי ביטוי. אני חושב אחד הדברים שהצלחנו להזיז בעניין זה, נוסף לביסוס ערי הפיתוח, הוא נושא הגליל. אני חושב שבנושא הגליל אנחנו נמצאים בתחילתה או בעיצומה של פעילות ענפה, ואני חושב שגם בגישה לכל מערכת החיים בגליל - ערי הפיתוח, התיעוש, השילוב עם החקלאות, השילוב עם תכנון תשתית בסיסית - מבחינה זאת, התיאור נתנו שר מסוים כיו"ר ועדת השרים לערי הפיתוח ועוזרו באמת מצביע על כך שהתחלנו לממש את העניין הזה.

אני מאמין שהעניין נמצא כבר במהלך כזה שהוא כשלעצמו יביא לידי דחיפה גדולה קדימה. לא אשכח אף פעם את דברי ראש עיריית צפת, אהרון נחמיאס, שאמר בפורום מפלגתי (אמנם פתוח), שבשנתיים וחצי האחרונות נמצאו יותר יחידות דיור בהשלמה ובבניה מאשר בתקופה מאז קמה המדינה ועד לפני שנתיים-וחצי.

שר העבודה ושר הסעד מ. ברעם:

היו חברים שאמרו ההיפך, וגם זה השפיע לא מעט.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

בכנסת, חברינו עם הצעות לסדר היום.

ראש הממשלה י. רבין:

המומחים הגדולים לגליל. לכן, כאמת תודה.

עכשיו נשזע את חשר רוזן.

730. המצב בעליה ובקליטה ופעולות המשרד לקליטת העליה

חשר לקליטת העליה ושר השיכון ש. רוזן:

ב-8 במאי הנחתי על שולחן הממשלה את סקירתי על פעולות משרד הקליטה, ואני רוצה להניח כי חברי הממשלה עיינו בה. לכן אסתפק רק בכך שארענן את הדברים החשובים ביותר ואציין את הדברים החשובים ביותר.

בשלוש השנים האחרונות - 76-75-74 - 1974 - עלו 72 אלף יהודים, לעומת 153 אלף שעלו בשלוש השנים שקדמו להן. גם בשנה הזאת אנו צפויים לעליה של 20 אלף יהודים. אני רוצה לציין: אנחנו, משרד לקליטת עליה, ולא משרד לעליה. ושנות העליה אינן זהות עם שנות הקליטה. הקליטה נמשכת כידוע לפחות בשלוש שנים, ובשלוש השנים הללו עסקנו לא ב-72 אלף עולים שבאו, אלא בקליטה של 120 עד 150 אלף אנשים.

חל שינוי מהותי בהרכב העליה בהשוואה לעבר. היהדות כולה חיה היום בארצות רווחה, והעליה כולה היא מארצות רווחה. ההרכב המקצועי של העליה - חל בו שינוי מהותי. כיום 45% מהעולים הם אקדמאים, בעלי תואר אקדמאי ומקצועות חפשיים, לעומת 18% היום בישראל. הדבר הזה חייב שינוי מושגים ושינוי סטנדרטים.

אני רוצה לומר כי 45% אקדמאים ובעלי מקצועות חפשיים תרמו תרומה סגולית לקידום המשק והחברה. ואולם, קליטתם היתה כרוכה בקשיים מיוחדים. עמדתי על האחוז הגבוה של האקדמאים. אבל מצד שני, העליה הזאת הצטיינה גם באחוז גבוה יחסית של מקרים סוציאליים, קודם כל קשישים. 15% מהעליה מבריה"מ הם קשישים - משפחות חד-הוריות, משפחות מרובות ילדים מרוסיה האסיאתית, עדות אתניות מיוחדות שדרשו טיפול ותשומת לב מיוחדת. המדינה לא היתה ערוכה כראוי לקליטת העליה הגדולה יחסית שבאה מאז ראשית שנות השבעים.

בסוף 1972 עמדנו בפני משבר חמור מאוד בתחום הדיור, והיו הצעות לשכן את העולים במחנות צבא, במקלטים וכו'. ביחד עם שר האוצר המנוח פנחס ספיר גילינו תושיה, ונאחזנו בפתרון זה של דירות שכורות, שהיווה הצלחה לקליטת העליה. אז התנבאו רבים שלא נצליח לפתור את השאלה הזאת, ושהעולים לא ירצו להכנס לדירות שכורות ונהיה צפויים להפגנות ולפינויים רבים בכוח כשיצטרכו לפנות את הדירות הללו. אנו עומדים עכשיו על סף פינוי כל הדירות. נשארו עוד כמה מאות דירות שכורות 400 - 300 - והנכואות השחורות לא התקיימו. עברנו את הדבר הזה בשלום יחסי.

כמובן, הפתרון הדוחק הזה, ההצלחה הזאת, החריפה את חבלי הקליטה של העולים והאריכה אותם. בוודאי גם זה פגע בעליה. ואולם אני יכול להגיד שהיו לכך גם צדדים חיוביים: העולים שגרו בסביבה של ישראלים בדירות שכורות התערו יותר מהר בחברה הישראלית, ורבים מהם צברו אמצעים, ואנו עדים לכך שבשנים האחרונות העולים מבריה"מ שפתרו את שאלת הדיור שלהם ע"י משכנתא וחסכוניותיהם הם במספר גדול ביותר.

כ-30% מן העולים הופנו לאיזורי פיתוח. העולים תרמו תרומה ניכרת לגידולן ופיתוחן של ערי הפיתוח. בראש וראשונה ירושלים (לא במידה מספקת, כי לא היו לנו די דירות). באר-שבע, ערד, דימונה, כרמיאל, נצרת-עלית, מגדל העמק. הן הפכו לערים הודות לעליה, לערים גדולות יותר. הן

התפתחו, קיבלו תאוצה, הודות לעליה. שר המסות מסר על הגידול בערי הפיתוח, גידול שהוא יותר מן השיעור הממוצע בארץ. אבל הוא לא מסר שלערי הפיתוח יש אמנם זרימה גם של תושבי הארץ, אבל לצערי לא הגענו ליציבות, ויש יציאה ומאזן ההגירה של תושבי הארץ בגליל הוא בינתיים לא חיובי, ורק העליה תיקנה את זה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אמרתי שקליטת העליה ומיווגה ממלאות תפקיד חשוב.

השר לקליטת העליה ושר השיכון ש. רוזן:

תושבי ישראל בלי עליה לא התרכו שם.

אשר לתעסוקה: בעלי הצווארון הכחול מבין כלל העולים מהוות 55%-60%, והם נקלטים מהר, ונקלטים בתעשייה. (45% הם כאמור אקדמאים ובעלי מקצועות חפשיים). היתה זו עליה פרודוקטיבית מאוד. קודם כל, 58% מהם שייכים לכוח עבודה אזרחי, בשנה שב ישראל האחוזה היתה מגיע ל-53.7%. 50% מהנשים הן נשים עובדות, בשנה שב ישראל רק שלושים וכמה אחוזים הם נשים עובדות. ו-40% מהם, גם מהאקדמאים וגם מבעלי הצווארון הכחול, נקלוט בתעשייה, בשנה שב ישראל רק 26%-27% הולכים לתעשייה.

בשנת 1972 הזמנו ממומחים תחזיות לקליטת האקדמאים, והיו שניבאו לעודף היצע של אקדמאים בשנת 1976, עודף של 6,500. אח"כ שר העבודה דאז אלמוגי הזמין מחקר שני, שהגיע לעודף של 3,500 אקדמאים, וראינו מעבר בקליטה הזאת.

ראש הממשלה י. רבין:

אח"כ היה מחקר שלישי. לא?

השר לקליטת העליה ושר השיכון ש. רוזן:

היו שניים. ברעם לא עשה מחקר.

שר העבודה ושר הסעד מ. ברעם:

אני ניסיתי לעשות דברים בשטח, לא מחקר.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני הזמנתי שלושה מחקרים של רופאים. לכל אחד דעות שונות. לפי האחד היה עודף, לפני השני מחסור, והשלישי...

השר לקליטת העליה ושר השיכון ש. רוזן:

המחקרים הראו עודף בהיצע ומחסור באפשרויות כל התחומים של העובדים האקדמאים, למעט מורים ועובדים סוציאליים. והיתה זו או תקופת גיאות במשק, ואילו בינתיים אנחנו חיים בתקופת האטה, שאז (ב-1972), לפני מלחמת יום הכיפורים) לא ניבאו אותה, את ההאטה הצפויה לנו בעקבות מלחמת יום הכיפורים.

אני רוצה לומר שהעולים תרמו תרומה סגולית הן כעובדים בעלי צווארון כחול והן כאקדמאים. ואני רואה את התעשייה הצבאית והתעשייה האווירית. אלפי עובדים עולים מרוסיה ומגרוזיה ומכול מקום, שמעבחים אותם על ההתמצאות המהירה וההסתגלות המהירה שלהם, ועל משמעת העבודה ומוסר העבודה הגבוה שלהם. הם תרמו גם רבות לקידום המשק, החברה, הטכנולוגיה, המחקר, המדע והאמנות. אולם לא קל להתאים את המשק להרכב המקצועי של העם היהודי - 45% אקדמאים

ומקצועות חפשיים. שינויי מבנה במשק תובעים תקופת זמן, ואילו העליה תובעת קליטה מיד. הרחבנו איפוא את רשת הקורסים להסבה מקצועית. נאחזנו בכל האמצעים. גילינו תושיה ויזמה. דרך הקורסים להסבה מקצועית שארגנו ביחד עם משרד העבודה, עברו בשלוש השנים האחרונות 5,000 עולים, ובשלוש השנים שקדמו להן - 4,000 עולים. סייענו בכל מיני דרכים של סיוע זמני לקליטתם בעבודה של אקדמאים ופועלים בתקופה זו - ל-11 אלף עולים. בתקופה הקודמת ל-10 אלפים עולים.

יזמנו הקמת מכשירים גדולים ורבי אמצעים, מכשירים פיננסיים: קרן המשאבים לקליטה האקדמאים בתעשיות ובמשק, את קרן הסוכנות ליזמות של עולים. והם קיבלו השנה הלוואות. 4,000 עולים קיבלו הלוואות בסכום ניכר של מאה עד 200 אלף לירות להקמת מפעלים או עסקים.

בתקופה זו קלטנו כ-7,000 מהנדסים וטכנאים, וכ-4,500 רופאים ורופאי שיניים (מ-1971). הקמנו את המרכז לקליטה במדע בירושלים. התקציב גדל מ-3 מיליון ל-60 מיליון השנה. סייענו ל-1,000 עד 1,200 מרענים, מהם ל-650 ע"י תשלום משכורות, ציוד מעבדתי והנחת חשתית. קלטנו ואנו עוסקים בקליטה של המרענים האלה שצוד לא נקלטו סופית, בתקופה כשקוצץ תקציב בתי הספר הגבוהים להשכלה גבוהה, וכאשר הורגשה רוויה בהם. ואנחנו היינו צריכים להפעיל אותם - ואנחנו רואים זאת כתפקידנו הראשי - למחקר שימושי ולשילוב בתכניות המחקר הלאומיות. יזמנו קבוצות מחקר של עולים. שילבנו אותם במחקר בתוך התעשיות. כיום יש עוד 3,000 עולים אקדמאים שנעזרים על ידינו, הן במוסדות מאשלתיים ציבוריים והן במוסדות פרטיים, ע"י תשלום משכורות וחלקי משכורת, ואנחנו חושבים שבמשך הזמן הם ייקלטו. רובם נקלטו בעבר.

השר ג. האוזנר:

זה כל המלאי שיש לנו?

השד לקליטת העליה ושד השיכון ש. רוזן:

לא, נוסף על כך היו במאי 6,000 אקדמאים במרכזי קליטה מעל לארבעה חדשים, שטרם נקלטו. ה-3,000 אינני רואה אותם כמלאי, כי אני חושב שרובם כבר בדרך ההיקלטות. בכל זאת, כתום שנה, 85% מהעולים עובדים, מועסקים. לפני שנה זה היה 90% (חלה הרעה מסויימת). אבל כתום שלוש שנים - 94% נקלטים בעבודה, ו-70% מהם עובדים במקצועם, למרות ההסבה המקצועית רחבת המימדים.

דגש מיוחד שמנו בקליטה החברתית התרבותית, והרחבנו אותה בהיקפים שלא שיערנום קודם. הפעלנו את כל הרשויות המקומיות, ארגונים וולונטריים, מתנדבים בודדים, צה"ל נרתם למלאכה, הקמנו ועדי שכונות, ועדי בתים וכו'. הקמנו סמינר לעולים אקדמאים מברה"מ, וקיימנו סמינר לחודש ימים, שעברו בו כמעט אלף עולים. ואנחנו מקיימים מדי פעם פגישות של בוגרי הסמינרים.

חשומת לב מיוחדת היינו צריכים להקדיש לעדות אתניות מיוחדות מרוסיה האסיאתית, בוכארים, גרוזינים, יהודים-הוריים. הם משפחות מרובות ילדים, בעלי אורה-חיים מיוחד ומנטליות מיוחדת. ואני מקווה שעשינו הכל כדי שייקלטו מהר וירגישו עצמם ללא פער חברתי וללא פער תרבותי, כפי שהיה בעליות הקודמות.

הפעלנו רשת של עובדים קהילתיים, חונכות, ואנחנו מאמינים כי ייקלטו מהר.

גבוה שיעור הקשישים מקרב העליה - 15%. ישנם נכים, משפחות חד-הוריות, התובעים טיפול מיוחד. הקמנו קרן פנסיה מיוחדת לעולים בגיל 55 ומעלה, וכעת נרשמו כבר כ-3,500 עולים לקרן הזאת.

בתחום הטיפול בעולים הנהגנו שיפורים. הקמנו שמונה לשכות גג בהן מקבל העולה את כל הטיפול של משרד הקליטה, הסוכנות, המכס, העיריות, משרד הפנים, ועוד ועוד. לא יכולנו להרחיב את הרשת הזאת בשל צמצום בעליה; הקמנו מכוונות מורכבות התובעות עובדים, אבל תובעות גם היקפי עליה יותר גדולים.

פעלנו לפישוט הליכי הקליטה בסיוע כספי, כשעולה לא נזקק עוד להחלטה ולשיקול דעתו של הפקיד. עידכנו נוהלים וקריטריונים, ופירסמנו אותם, הם גלויים לכל. הפענו אינפורמציה מעודכנת בכל העתונים בשפות הלועזיות אותם קוראים העולים, כדי שהעולה ידע על זכויותיו ויוכל לממשן.

הפעלנו והקפדנו במשרד הקליטה על קיום קריטריונים ועקרונות ונוהל תקין. ואני מתגאה בכך שמבקר המדינה - ביקורתו בדרך כלל היתה דלה. אני שמח על כך.

ראש הממשלה י. רבין:

מה פירוש "דלה"?

השר לקליטת העליה ושר השיכון ש. רוזן:

מעט ליקויים הוא מצא. הוא מצא דברים שוליים.

אני רוצה לסיים בכך שאני מקווה כי לא אחטא לחוסר צניעות עם אני בא לסכם ארבע-וחצי שנות פעולתי, קודם כסגן שר ואח"כ כשר, בהן נקלטו 150 עד 200 אלף עולים, ואני מסיים אותה בהרגשת סיפק. כי אכן נעשתה עבודה גדולה, והושגו הישגים.

בסוף ברצוני להודות למשרד הקליטה, שהיה במידה רבה משרד מתאם ונזקק לא רק למשרד האוצר, שבו זכה להבנה ולשיתוף פעולה (לא אגיד לפרוטקציה), אלא גם לשיתוף פעולה מצד משרד העבודה, משרד השיכון ומשרד החינוך. וגם עם הסוכנות, על אף הריב הקבוע אשר ליווה את קיום משרד הקליטה מצד הסוכנות, על עצם קיומו של המשרד. תודה רבה.

(עד כאן רשמה א.ב. מכאן ל.ד.)

ראש הממשלה י. רבין:

יש שאלות?

שר הבריאות ו. שש-טוב:

מהן התכניות העתידיות של שר הקליטה?

השר לקליטת העליה ושר השיכון ש. רוזן:

שר הקליטה עומד לרשות סידור העבודה של קיבוצו

ותנועתו.

ראש הממשלה י. רבין:

תודה רבה.

731. יום-עבודה מקוצר בחברות הממשלתיות ביום הבחירות להסתדרות הכללית

ראש הממשלה י. רבין:

הנושא שעומד עתה בפנינו הוא פניית ההסתדרות בהמשך להחלטה שנתקבלה בשנתו, על מתן חצי יום חופש במוסדות הממשלה לגבי עובדי מדינה. המדובר עתה לגבי עובדי החברות הממשלתיות, גם כן בחצי יום חופש. אולי שד האוצר יציג מדוע זה היה צריך להגיע לשיבת הממשלה?

שד האוצר י. רבינוביץ:

אנו החלטנו שננהג כשם שנהגו ב-1973, ועובדי המדינה יעברו עד השעה 12:00. בינתיים נחברו, כי בעקבות החוק החדש, סבור הממונה על החברות הממשלתיות אצלנו, כי העניין איננו תופס, אולי הצדק אתו, אך אני ממליץ כי הדבר יונהג גם בחברות הממשלתיות.

ראש הממשלה י. רבין:

כלומר, זה מחייב החלטה ספציפית של הממשלה?

מר מ. ברגר:

כן.

שד האוצר י. רבינוביץ:

אני ממליץ כי גם בחברות הממשלתיות, באותן חברות שהממשלה קובעת בהן, יחול ההסדר כמו לגבי עובדי מדינה. אני משלעצמי סבור כי היו צריכים להיות שותפים לכך כל העובדים, כולל בסקטור הפרטי.

ראש הממשלה י. רבין:

למה זה עולה ביום האחרון?

שר האוצר י. רבינוביץ:

כי ההסתדרות מעלה זאת בתוקף. אני סבור כי ההסדר הזה היה צריך להיות לגבי כל חברי ההסתדרות, כולל בחברות פרטיות כלכליות. כי המדובר בציבור של 3.5 מיליון. כלומר, הוא צריך להיות גם לגבי העובדים שאינם בתחום השפעת הממשלה, אבל כנראה שההסתדרות לא הגיעה עם הציבורים השונים להסדר בענין זה, לכן אני מציע שלפחות לגבי החברות שיש לממשלה השפעה עליהן, יחול ההסדר.

מר מ. ברגר:

אם זה היה בבחינת חג לאומי, הדבר היה ברור, אבל מאחר וזה לא כך והחברות פועלות בתחום העיסקי, אין סיבה שהן תנהגנה אחרת מאשר כל משק המדינה. אני חשוב שאין לקבוע החלטות שונות לגבי החברות הממשלתיות מהנהוג בכל משק המדינה.

היועץ המשפטי לממשלה א. ברק:

ההחלטה על אי עבודה ביום מסויים מחייבת החלטה של הדירקטוריון, והדבר, לפי החוק, חל גם על החברות הממשלתיות.

ראש הממשלה י. רבין:

אנו לא הדירקטוריון שלהם?

היועץ המשפטי לממשלה א. ברק:

לא. לכל היותר ניתן לומר שאם דירקטוריון של חברה ממשלתית יבחן אפשרות לקבל החלטה על יום עבודה מקצור, תהיה לכך המלצה של הממשלה. הממשלה יכולה לקבל החלטה לאשר החלטה אינדבידואלית בחברות הממשלתיות, אבל לא על יום עבודה מקוצר.

ראש הממשלה י. רבין:

אבל יש פה הצעה להחלטה.

היועץ המשפטי לממשלה א. ברק:

זה לא מומלץ. מבחינת החוק, הממשלה יכולה להחליט כי והיה ותהיה החלטה של דירקטוריון אינדבידואלי לגבי קיצור יום העבודה, היא תמליץ על החלטה כזו.

מר מ. ברגר:

זה יצור מערכת לחצים אדירה על החברות, זה מצב

לא סימפטי.

שר העבודה ושר הסעד מ. ברעם:

אני לא מקבל זאת. כל הפורמאליזם הזה לא נראה לי. כל מועצות המנהלים ממונות על ידינו והן מצביעות לפי הוראות השרים, ועכשיו, כאשר ממשלת ישראל רוצה להענות להסדרות, אני לא חושב שנתוצה החלטה מיוחדת. הממשלה יכולה להחליט שהחלטה שלה לגבי עובדי המדינה חלה גם על עובדי החברות הממשלתיות, ויש לנו זכות להחליט זאת, בשביל מה צריך לסבך את הדברים? לכן אני מציע לקבל את הצעת ההחלטה המונחת לפנינו ולא ללכת סחור, סחור.

שר המשפטים ושר הדתות ח. צדוק:

זה לא נכון כי דירקטוריון בחברה ממשלתית פועל לפי הוראות הממשלה, אלא הוא פועל לפי שיקוליו, בהתאם להוראות הממשלה. יש גם לזכור כי חברה ממשלתית היא לאו דווקא חברה שלממשלה יש בה 100% מניות. יש חברות ממשלתיות שלהן יש בממשלה עד 50% מניות ולעיתים פחות, כשהשותפים האחרים אינם גורמים ממשלתיים. עצם ההגיון בהקמת חברה ממשלתית להבדיל ממחלקה ממשלתית, הוא בזה שלחברה הזו יש מידה של אוטונומיה, והסתמכות לקבוע בענייני החברה היא בידי הדירקטוריון של החברה. בנושא זה, אני הייתי גורס זאת גם לפני חוק החברות הממשלתיות. חוק החברות הממשלתיות הבהיר את העניין ואמר כי קביעת התנאים זה עניין של הדירקטוריון באישור הממשלה.

לכן עומדות לפנינו בעצם שתי שאלות: האחת - מהי סמכות הממשלה. והשניה - לגופו של עניין, האם רצוי שהממשלה תקבל היום החלטה נושא?

שר הבריאות 1. שם-טוב:

אני מציע כי הממשלה תחליט כי לאור החלטה מס' זה וזה על קיצור יום העבודה לגבי עובדי המדינה ביום הבחירות, היא ממליצה לדירקטוריונים של החברות הממשלתיות לחמוך בהצעה לקצר את יום העבודה לעובדיהם ביום הבחירות, אם תעמוד בפניהם החלטה כזו.

שר המשטרה ושר הפנים ש. הלל:

האם הדירקטוריונים אינם מוסמכים ללא החלטה כל

שהיא לקבל את ההחלטה?

שר האוצר י. רבינוביץ:

הם לא חייבים באישור הממשלה.

שר המשטרה ושר הפנים ש. הלל:

כי אילו היינו אומרים כגרסת מ. ברעם שעליהם לאשר החלטת הממשלה, זה דיבור אחד, אבל אנו אומרים שהם יכולים לקבל החלטה מבלי שאנו נאשר אותה, ואז הם יכולים שלא לקבל החלטה ולא עשינו כלום, והם יכולים לקבל החלטה ולא עשינו כלום. מכאן שאישורנו אינו נחוץ.

ראש הממשלה י. רבין:

האם כשהממשלה קיבלה בזמנו החלטה, ב-1973, זה חל

גם על עובדי החברות הממשלתיות?

שר האוצר י. רבינוביץ:

אז הבעיה לא עמדה.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מציע שתעביר את פניית ההסתדרות לכל מנהלי החברות הממשלתיות, ותודיעו כי הממשלה החליטה להענות לתביעת ההסתדרות ואנו ממליצים כי הם יביאו בחשבון את 2 הדברים האלה.

ראש הממשלה י. רבין:

אז לא נחוצה החלטה. שר האוצר ממליץ.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני לא ממליץ, אני רוצה שכאן תתקבל החלטה של

הממשלה לדירקטוריונים.

ראש הממשלה י. רבין:

אז צריכה להתקבל החלטה, כי שר האוצר לא יוכל

להגיד שהממשלה ממליצה.

שר הבטחון ש. פרס:

הוא יכול להמליץ על דעתנו. אני מציע שמכתב שר

האוצר יהיה על דעת הממשלה.

מ ח ל י ט י ם :

בהמשך להחלטה הממשלה מס. 668 מיום י"ט בסיון תשל"ז (5.6.77). הממשלה מסכימה כי שר האוצר ימליץ, על דעת הממשלה, בפני החברות הממשלתיות, כי גם לגבי עובדי החברות - כמו לגבי עובדי המדינה - יהיה יום עבודה מקוצר ביום הבחירות להסתדרות הכללית, ה' בתמוז תשל"ז (21.6.1977).

732. ענינים מדיניים

ראש הממשלה י. רבין :

יש נושא נוסף של אינפורמציה מדינית על שיחת הרב

גורן עם הנשיא קרטור.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון :

לפני כן רק מידע על אניית האימונים של צ'ילה. הביקור הרשמי של האניה הצ'יליאנית בוטל. לעומת זאת, הם יבואו ויבקשו שרותי נמל ותדלוק ללא טכסים ואירות, כך שהבעיה הזו חזרה לממדיה הטיבעיים.

שר הבריאות ו. שם-טוב :

מה קורה עם הפליטים הוייטנאמיים?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון :

ברצוני להביא כמה קטעים חשובים משיחת הרב גורן

עם נשיא ארה"ב.

השר י. גלילי:

השיחה היתה ביוזמת הרב גורן או ביוזמת נשיא

ארה"ב?

ראש הממשלה י. רבין:

ביוזמתנו.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני שולה מהדו"ח המונח לפני רק נקודות שיש בהן עניין. הנשיא אמר, כי הן בנושא יהודי ברה"מ והן בנושא יהודי סוריה עשה ותמשיך ארה"ב לעשות כל מה שביכולתה כדי להקל על המצב. הוא הדגיש את ידידותה העמוקה של ארה"ב לישראל והמשך מתויבותה לשמירת עצמאותה ובטחונה של ישראל:

"REAFIRM MY COMMITMENT TO THE STRENGTH AND INDEPENDANCE OF ISRAEL WHICH IS A CARDINAL ELEMENT IN OUR POLICY, THIS COMMITMENT IS UNSHAKEN AND UNWAVERING."

הנשיא הדגיש כי הוא מקווה שנוכל להתקדם חשנה באופן רציני לקראת השלום שחייב להיות מבוסס על המשך קיומה ובטחונה של ישראל, וכי הוא מצפה לביקורו של ראש הממשלה הבא בווינגטון.

הנשיא מבין שעובדת היותו חדש והעובדה שהוא חוזר וממריץ לנקוט מהלכים לקראת שלום יוצרת עצבנות ואי וודאות לגבי כוונותיו. הוא מצדו יעשה כל מה שביכולתו כדי להבהיר לישראל, ליהודים ולידידי ישראל בארה"ב שמחוייבותו לישראל היא בלתי ניתנת לערעור וכי מחוייבות זו היא משימתו העיקרית. לגבי הצהרותיו אמר הנשיא, כי אף פעם לא ניסה לקבוע את גבולותיה הסופיים של ישראל:

"I NEVER TRIED TO DETERMINE THE FINAL BORDERS"

המו"מ על הגבולות שייך לדיון בין המדינות הנוגעות בדבר. (אני מחשיב שהוא אמר "מדינות ולא צדדים"). הוא אף פעם לא חבע חזרה לגבולות 67 ולא הוציא מכלל אפשרות שינויים בגבולות שמלפני 1967. ברור לנשיא לגמרי שהחלטה 242 קוראת לנסיגה אך איננה מציינת איפה יהיו הגבולות הסופיים. כמו כן ברור לו שההחלטה קוראת לפתרון בעית הפליטים וכי יש שתי בעיות פליטים: בעית הפליטים הערביים והיהודים. הנשיא אמר, כי כל מטרת הצהרותיו היא להמריץ את הצדדים לחשוב באופן מעשי על התקדמות לקראת שלום. איך בדיוק לפתור את בעית הגבולות או את הבעיה הפלשתינאית - זה עניין לצדדים. (כאן הוא אמר: "הצדדים"). אין לו כל כוונה לכפות את דעתו או לעבד הכנית לשם כפיה על הצדדים.

הנשיא חזר והבהיר שאין הוא מנסה לקבוע את הגבולות, אך כל המדינות חייבות לקבל החלטות 242 ו-338 כבסיס למו"מ. החלטות אלו קוראות לנסיגה מהשטחים. הרב גורן תיקן אותו ואמר "משטחים" ולא "מחשטחים", והנשיא אמר כי זה ברור לו שההחלטה לא קובעת עד היכן יש לסגת וזה צריך להיות מוחלט בין ישראל וארצות ערב.

הנשיא אמר כי הוא בדעה כי חמורת שלום מלא צריכים להיות שינויים בגבולות במסגרת "MINOR MODIFICATIONS" אך חזר ואמר כי לא ניסה לקבוע את הגבולות עצמם. ההתקדמות לשלום חייבת להיות מבוססת על שתי ההחלטות הללו של מועבי"ט ואז יש סיכוי להגיע להסכם שיהיה מבוסס על שלום אמיתי

ומלא ופתרון הבעיה הפלשתינאית.

לגבי התייחסותו למדינה הפלשתינאית, אמר הנשיא בצורה החלטית, כי מעולם לא אמר ולא נתכוון לומר שיש להקים מדינה פלשתינאית עצמאית. הנשיא שאל: האם שמעתם על נציג אמריקאי כל שהוא שצמליץ "ADVOCATS" על מדינה פלשתינאית נפרדת. דעתו היתה ומשיכה להיות שיש לפתור את הבעיה הפלשתינאית במסגרת ירדן:

"IN THE FRAMEWORK OF JORDAN"

ראש הממשלה י. רבין:

וסוריה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

זה במקום אחר. אך אין הנשיא יכול לכפות את צורת הפתרון מראש ויש ליישב את הבעיה הפלשתינאית כמו את שאר הבעיות, באמצעות המו"מ בין ישראל ומדינות ערב. במגמה זו, הנשיא מודרך מתוך אהבתו וחרדתו לישראל. היום ישראל חזקה ותוכל להתגבר על כל מיתקפה ערבית משולבת. זה מצב טוב וארה"ב תורמת לזה. אך הנשיא מודאג מה יהיה בעתיד. האם בעוד 10 או 15 שנה תהיה ישראל באותו מצב של עדיפות? הוא מקווה שכן, אך האם יש בטחון שכך יהיה? לכן הוא סבור שגם תוך דאגה לשלומה של ישראל והיותה גורם פרמננטי באזור, חשוב לעשות נסיון רציני עכשיו כדי להגיע לשלום. לכך ורק לכך מכוונים מאמציו ומתוך מגמה זו הם מודרכים.

הנשיא אמר כי הוא יודע שאנו מודאגים מזה ומחשקפות עמדת ארה"ב אצל הערבים. הוא גם זוכר את חשדו המיוחד שהשגריר העביר לו בנושא זה. כפי שאמר בזמנו, בחשבתו לשגריר, אין לחשש זה כל יסוד. הם בדקו

את העניין אצל הערבים וברור להם שהערבים אינם יכולים לפרש הדברים כדרך שאנו דואגים. לגבי פתרון הסכסוך הוא מדבר אל הערבים באותם מונחים שהוא מדבר אלינו. הוא הדגיש בפניהם חזר והדגש שארה"ב לא תכפה פתרון על הצדדים. הוא לא התחייב למדינה פלשתינאית, לא תחם הגבולות הסופיים ולא התחייב על גבולות 1967. כל מה שאמר להם הוא אמר גם לנו. אם הערבים מצפים שארה"ב "WILL DELIVER" את ישראל, הרי הם טועים טעות יסודית, אך אין לו סימנן שהערבים אכן מאמינים שהם יכולים לצפות מארה"ב דבר כזה. מה שברצונו להדגיש הוא שיש לנסות להתקדם לפי החלטות 242 ו-338. אין הוא מקבל את ההערכה כי דבריו סוגרים אופציות למו"מ. נהפוך הוא, הוא מאמין שדבריו מביאים את הצדדים לחשוב בצורה ריאלית ומעשית על מו"מ לפתרון כל הבעיות השנויות במחלוקת. עובדה היא, שגאז שהתחיל לכהן כנשיא ולטפל בבעית המזרח-התיכון גברו הסיכויים להתכנס לשם מו"מ. זה היה נכון לפחות עד חילופי השלטון בישראל. טרם דיבר עם רה"מ המיועד, אך הוא מקווה שזה ימשיך להיות נכון גם בעתיד. אם הצדדים ימשיכו להיות מונחים על ידי החלטות 242 ו-338, אזי יש סיכוי להתקדם לקראת שלום. בסיכום, הוא רוצה לחזור ולהדגיש בפנינו שארה"ב לא קבעה עמדות בענין הגבולות או הבעיה הפלשתינאית, לא קראה לנסיגה לגבולות 1967 ולא מצודת בהקמת מדינה פלשתינאית נפרדת. נושאים אלו, כמו נושא מהות השלום, חייבים כולם להפתר במסגרת מו"מ בין הצדדים ואין ארה"ב מתכוונת לכפות רצונה או פתרונה על הצדדים. הוא שמח על ההזדמנות שניתה לו להבהיר זאת בצורה ישירה פנים אל פנים בנוסף לדברים שצטרף בזמנו לשגריר בעקיפין.

הנשיא אמר שאסור להביא למצב של התמודדות בין ישראל וארה"ב. הקשר ההדוק בין שתי הדמוקרטיות הללו חשוב להם לא פחות מאשר לנו. הנשיא אמר שהנה הוא היה מודאג מכמה מן ההצהרות שהושמעו בארץ על ידי מנהיגי הליכוד מיד לאחר הבחירות, אך הוא נהג בריסון ולא הגיב מפני שלא רצה לפגוע בידידות וברקמת היחסים בין שתי מדינותינו. הנשיא העדיף להמתין בצורה שקטה עד שיוכל לדבר עם רה"מ המיועד ולהחליף עימו דעות. הוא אמר, שגם אם יהיו חילוקי דעות, חשוב לנו מאוד לברר זאת בצורה שקטה ולדעת היכן אנו עומדים. השגריר יודע יפה שהנכס הזה של הקשרים המיוחדים בין שתי המדינות הוקם בעבודת אהבה "LABOUR OF LOVE" ויש לשמור עליו מכל משמר. הרב גורן שאל מה הבשורה שהוא יכול להביא

לישראל, הנשיא אמר:

"OUR SUPPORT FOR ISRAEL IS UNSHAKEN. THE RIGHT OF ISRAEL TO EXIST IN TO PEACE IS OUR STRONGEST OBJECTIVE. TOGETHER WE MUST SEE WHAT CAN BE DONE BOUNDARIES ACHIEVE PEACE, REAL PEACE WHICH WILL ALSO DEAL WITH THE QUESTION OF SOLUTION. WE NEVER AND THE PALESTINIAN QUESTION. THAT PROBLEM MUST HAVE A THE FINAL BORDERS THE TYPE ADVOCATED A SEPARATE PALESTINIAN STATE AND NEVER FIXED OF THE SETTLEMENT MUST BE DEDICATED BY THE STATES. WE HAVE NO AUTHORITY AND NO WISH TO IMPOSE A SETTLEMENT ON THE PARTIES."

הנשיא הוסיף, שמגמת ארה"ב היא לנסות להגיע לפתרון שלום כולל, כאשר הביצוע נעשה בשלבים ואחרי כל שלב בודקים הצדדים אם אמנם קיימו כל ההתחייבויות, לפני שנוקטים בשלב הבא.

במהלך השיחה העיר הנשיא, כי הוא יודע להרגיש מתי מדבר הרב גורן כרב ומתי הוא מדבר כאיש צבא.

בסיום השיחה אמר הרב גורן, שהוא מקווה שארה"ב הגדולה וישראל הקטנה ירחיבו ויעמיקו את יחסי הידידות ביניהן. הנשיא אישר זאת והוסיף שישראל אינה קטנה. היא תמיד תשאר גדולה: "ISRAEL WILL ALWAYS REMAIN GREAT". השיחה התנהלה באווירה לבבית ביותר. נמשכה הרבה מעבר לזמן שהוקצה לה ואין ספק שהנשיא ראה בה הזדמנות חשובה להכחיר כמה מההתרשמויות שנוצרו מסביב להכרזותיו האחרונות, לאור הדאגה בחוגים ידידותיים שהובאה לפניו בשבועות האחרונים.

אני רוצה עוד להסב את תשומת הלב, כי בשיחה עם סנטורים אמריקאיים אמר הנשיא...

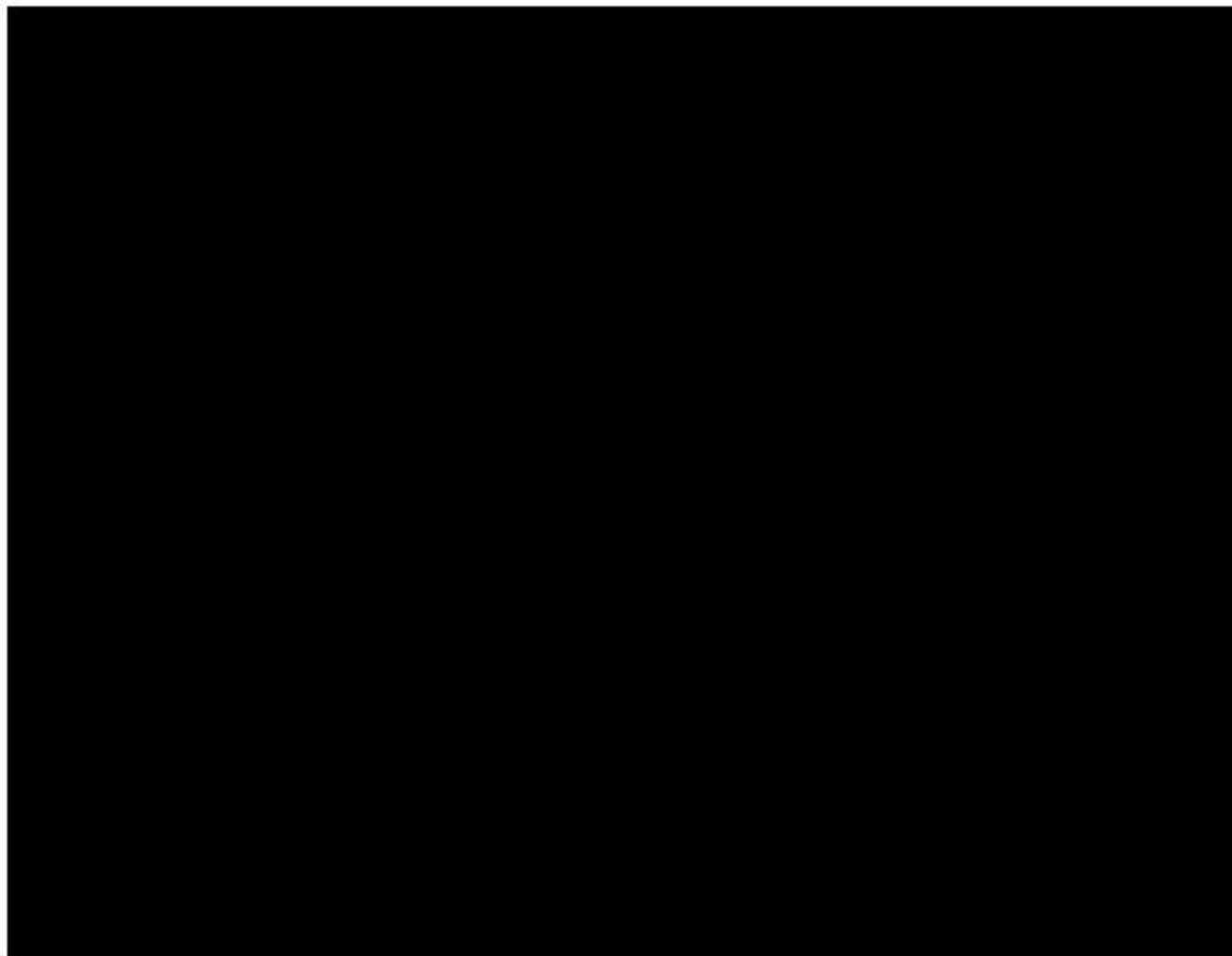
(עד כאן רשמה ל.ד. מכאן מ.ה.)

בהתייחסו למונח "HOME-LAND", שהוא לא מדבר על מדינה עצמאית בגדה המערבית אלא על פתרון הבעיה הפלשתינית תחת שיפוט של ירדן וגם תחת שיפוט של סוריה אבל בעיקר תחת שיפוט של ירדן. הנשיא אמר כי הערבים אמרו לו שהם מכירים בכך שלישאל דרושים גבולות בטוחים.

ענין סוריה הופיע כדבר חדש זו הפעם השניה בעשרת הימים האחרונים, כוונתי לקשר עם סוריה. ביקשתי מהשגריר שלנו שידע שענין סוריה איננו נושא לדיון וכי יש כאן גם סכנה בטחונית וגם סכנה מדינית.

הוא אמר לסנטורים שהוא מודאג מאוד מאפשרות של התנחלויות חדשות אשר תפרענה עתה לתהליך השלום.

733

734. רכישת מניות "קלמזין" בע"מ על ידי חברת שק"מ בע"מ - הסתייגות שד
 התיירות מהחלטת ועדת השרים לעלניני כלכלה מיום כ"ו בסיון תשל"ז - 12
 ביוני 1977

ראש הממשלה י. רבין:

אני מצטער שדשד קול איננו נוכח כאן ואין לפנינו
 ברירה אלא לקבל החלטה בלעדיו.

דשד ג. האוזנר:

הוא צריך להגיע בכל רגע. הוא מטפל לא בענינים
 פרטיים שלו.

ראש הממשלה י. רבין:

לא נוכל לחכות לו, זו ישיבה אחרונה.

שד התחבורה ג. יעקבי:

אולי נציע לו שיעביר את הצעתו לממשלה הבאה.

ראש הממשלה י. רבין:

הוא מוכן לזה, זה אומר שאין החלטה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

בישיבה האחרונה של ועדת השרים לעניני כלכלה

נתקבלה החלטה בנושא זה.

בזמנו התחייב משרד הבטחון לרכוש ממפעלי "קלמזין בע"מ" מזון מבושל מוקפא בשביל צה"ל. על סמך התחייבות זו, התקשרה חברת שק"מ בע"מ עם החברה השווייצרית אי.אמ.אס בדבר יסוד חברה פרטית משותפת שמתרתה להקים ולהפעיל ביער חוראל מפעל ייצור מזון מבושל מוקפא ולשווק תוצרתו, הלא הוא "קלמזין בע"מ". הצבא לא היה מאושר מן התוצרת והוא החליט להפסיק את השיווק.

חברת שק"מ החליטה לפדות את המניות של החברה השווייצרית ובישיבה האחרונה אישרנו פדיון חלקם של השווייצרים בחברה. השר קול העיר שהעניין לא צריך להיות בטיפול של שק"מ, אלא הוא יכול להימסר למשקיעים ויזמים פרטיים והוא התנגד לרכישת המניות של "קלמזין" ומערער על החלטתה של ועדת השרים לעניני כלכלה.

שר הבטחון ש. פרס:

בשנת 1969 הוחלט לעשות נסיון ולשווק מזון קפוא לצה"ל. לצורך זה הוקמה חברה משותפת שהפרטנר שלה, מר רפפורט, השקיע בה סכום של 440 אלף דולר. ואמנם, נעשה נסיון לשווק את המזון המוקפא לצה"ל, אבל התברר שהחיילים אינם אוהבים את המזון הקפוא והוא מונפק כיום רק בכמויות מוגבלות, בשעה שבחווה משנת 1969 נאמר שכל הצבא יאכל מזון קפוא. ענין זה נמשך כשנתיים. לראשונה, נדרש פיצוי בסכום של 5 מיליון דולר, ואחר כך, הוקטן הסכום שנדרשנו

לשלם כפיצוי ל-2 מיליון דולר. נציגי האוצר הגיעו להסכם בדבר פדיון המניות והזכויות של קרן רפופורט, על ידי שק"מ, תמורת סכום של 800 אלף דולר שישולמו על ידי שק"מ ומשרד הבטחון כלירות ישראליות, לפי השער הרשמי ביום העברת המניות, מתוך הסכום הזה יממן משרד הבטחון סכום של 2 מיליון לירות והיתרה תמומן על ידי חברת שק"מ.

בזמנו הוחלט ששר האוצר ושר הבטחון יבדקו את העניין. בדקנו את הדברים והגענו למסקנה שאושרה על ידי ועדת חשרים לכלכלה.

אני מציע שנאשר את העיסקה, כי לא יתכן שנלך לערכאות. הצד השני הגיש נגדנו תביעה משפטית ויש להם קי"ז.

השר ג. האוזנר:

על מה בנוי הקי"ז שלהם? האם הוא בנוי על החוזה

משנת 1969?

שר הבטחון ש. פרס:

כן, היתה התחייבות שלנו.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבין שבועדת חשרים לענייני כלכלה נתקבלה החלטה פה אחד, למעט דעתו של השר קול. אני מצטער שדו"ח קול איננו נוכח כאן אבל נוכל לדחות את ההחלטה.

אני מעמיד להצבעה את ההחלטה של ועדת השרים לענייני כלכלה. מי בעד אישורה של החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה?

בעד - 13

נגד - 1

מ ח ל י ט י ם :

(ב-13 קולות נגד 1) לאשר את החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה מס. כל/102 מיום כ"ו בסיון תשל"ז (12.6.77), כדלקמן:

א. לאשר את רכישת כל המניות הרגילות (17,760 מניות בנות 100 ל"י כל אחת) ומניית יסוד אחת על סך 1 ל"י של קרן ברוך ורות רפופורט ב"קלמזין" בע"מ, על ידי שק"מ בע"מ.

ב. מניה רגילה אחת תועבר לחברת "גפים בע"מ".

ג. תנאי רכישת המניות יאושרו על ידי שר הבטחון לאחר התייעצות עם מנהל רשות החברות הממשלתיות, אך משרד הבטחון לא ישתתף במימון העסקה.

735. ועדת השרים להכנת הצעות בדבר ארגון מחדש של מבנה משרדי הממשלה, יעול וחסכון

השר ג. האוזנר:

הואיל ופעולותיהן של ועדות חשרים נסקרו אם בכתב ואם בעל-פה, אני רוצה, למען הסטנוגרמה, להזכיר לממשלה שהיתה גם ועדת שרים למבנה של משרדי הממשלה, ליעול ולחסכון, אשר המליצה את המלצותיה.

ראש הממשלה י. רבין :

עיקר המלצותיה והצעותיה יתקבלו על ידי הממשלה

הבאה.

השר ג. האוזנר :

חבל שהן לא התקבלו על ידי הממשלה הזאת. כמה המלצות בכל זאת התקבלו על ידי הממשלה הזאת. היו דיונים רבים בהמלצות הללו והוועדה עשתה כמיטב יכולתה כדי למלא את המשימה אשר הוטלה עליה.

736. ענינים בשחוננים

[REDACTED]

[REDACTED]

737. הרמת כוס לציון סים כהונתה של הממשלה

ראש הממשלה י. רבין:

בזה אני נועל את הישיבה.

הישיבה נעולה